

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Nikola Štroblová

**Novela zákona o sociálně-právní ochraně
dětí z pohledu pracovníků orgánů sociálně-
právní ochrany dětí**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Nikola Štroblová**

Vedoucí práce: **Mgr. Karolina Dobiášová**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2014

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŠTROBLOVÁ, Nikola. *Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z pohledu pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2014. Vedoucí diplomové práce Mgr. Karolina Dobiášová.

Anotace

Předložená diplomová práce s názvem *Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z pohledu pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí* se zabývá problematikou sociálně-právní ochrany dětí v České republice, kdy v souvislosti s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí účinné od 1. ledna 2013 došlo k řadě změn v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí a ve výkonu sociálně-právní ochrany dětí obecně. V diplomové práci jsou vysvětleny nejvýznamnější změny, které novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí přináší a stručně jsou v práci nastíněny také změny, které od 1. ledna 2014 přinese novelizace občanského zákoníku, který s problematikou sociálně-právní ochrany dětí úzce souvisí.

Výzkumná část diplomové práce interpretuje stanoviska respondentů – profesionálů na přijaté změny, interpretuje jejich potřeby i stanoviska na vedení nadřízenými orgány a příklady dobré praxe ochrany v zahraničí.

Annotation

This thesis titled *Amendment to the social-legal protection of children from the perspective of employees of social-legal protection* deals with the social-legal protection of children in the Czech Republic, where in connection with the adoption of the amendment to the social-legal protection of children effective from 1st January 2013 saw a number of changes in the activities of the social-legal protection of children and the exercise of social-legal protection of children in general. In this thesis describes the most important changes that the Law on the social-legal protection of children and bring briefly outlined in this work also changes from 1st January 2014 will bring an amendment to the Civil Code, the issue of social-legal protection of children is closely related. The empirical part of the thesis interprets the opinion of respondents – professionals in the adopted amendments, interprets their needs and opinions of management on the governing bodies and the good social-legal protection abroad.

Klíčová slova

Rodina, dítě, sociálně-právní ochrana, Úmluva o právech dítěte, Česká republika, Velká Británie, Slovensko, Rakousko, Švédsko.

Keywords

Family, child, social – legal protection, the Convention on the Rights of the Child, Czech Republic, Great Britain, Slovakia, Austria, Sweden.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 6. 1. 2014

Nikola Štroblová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Karolíně Dobiášové za odbornou pomoc, cenné rady a připomínky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině za podporu při psaní diplomové práce a během celého studia.

Teze diplomové práce

1. Vymezení předmětu zkoumání

Sociálně-právní ochrana dětí je činnost, jejímž cílem je zajištění práv dítěte na příznivý vývoj, řádnou výchovu, ochranu práv a zájmů dítěte a působení směřujících k obnově narušených funkcí rodiny.

V současnosti prochází výkon sociálně-právní ochrany dětí výraznými změnami, jelikož od 1. ledna 2013 vstoupí v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí zakotví zejména vytváření podmínek pro výchovu a všestranný rozvoj dětí v rodinném prostředí, vytvoření preventivního systému, zvýšení kvality systému ochrany dítěte zavedením standardů kvality a možnosti alternativní péče, které povedou ke snižování počtu dětí vyrůstajících v ústavní výchově.

Sociálně-právní ochrana dětí je v současnosti velmi aktuálním tématem zejména z toho důvodu, že Česká republika usiluje o změnu systému péče o ohrožené děti a snaží se do výkonu sociálně-právní ochrany zavést metody, které v zahraničí již fungují.

2. Teoretické koncepty

Teorie implementace

Implementací politiky rozumíme uskutečňování konkrétní politiky, tedy vše, co souvisí s realizací určitých cílů, a nástrojů prostřednictvím kterých cíle realizujeme. Implementace je jednou z fází veřejně politického cyklu. Fáze implementace veřejné politiky následuje po fázi identifikace a uznání sociálního problému a po fázi rozhodnutí ve veřejné politice. Po fázi implementace následuje hodnocení veřejné politiky. (Potůček, 2010: 41) Implementace rozlišuje čtyři teoretické modely: model koalic aktérů, model participativní a model autoritativní a model nikdy nekončícího procesu učení. (Potůček, 2010: 41 - 42)

3. Cíle diplomové práce

Hlavním cílem práce bude vysvětlit změny v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které přinese novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Ve výzkumné části diplomové práce budou interpretována stanoviska respondentů – profesionálů na přijaté změny, jejich stanoviska na vedení obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nadřízenými orgány - Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a krajskými úřady, a stanoviska k příkladům dobré praxe ochrany v zahraničí.

4. Výzkumné otázky a hypotézy

1. Jaké je personální zajištění obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku sociálně-právní ochrany dětí (SPOD)?

2. Jak jsou zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD v souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí vzdělávání?
3. Jaké pozitivní a negativní změny přináší z pohledu zaměstnanců obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD novela zákona v praxi?
4. Jak jsou zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD informováni k novele zákona za strany nadřízených orgánů (MPSV, krajský úřad)?
5. Existují příklady dobré praxe v jiných zemích, které by mohla Česká republika v poskytování sociálně-právní ochrany dětí převzít?

5. Metody a prameny

Zdrojem dat pro diplomovou práci budou především veřejně-politické dokumenty, které s tématem diplomové práce souvisejí. Především zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, dále zákon č. 359/1999 Sb. Dalším významným zdrojem dat budou také metodická doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. V diplomové práci použita také metoda sekundární analýzy dokumentů a polostrukturované rozhovory s pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

6. Předpokládaná struktura diplomové práce

Úvod

Teoretická východiska

Legislativní rámec sociálně-právní ochrany dětí v České republice

Jednotliví aktéři politiky a jejich zodpovědnost

Vysvětlení jednotlivých změn v poskytování sociálně-právní ochrany

Výzkumná část práce

Závěr

7. Základní literatura k tématu

POTŮČEK, M. Sociální politika. Praha: Slon, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X.

POTŮČEK, M. Veřejná politika. Praha: Slon. 2010. 396 s. ISBN 978-80-86429-50-2.

KREBS, V. a kol. 2007. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI a.s., 2007. s. 348-349. ISBN 978-80-7357-276-1

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-7-8.

VESELÁ, R. 2003. Rodina a rodinné právo. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2003. s. 12-13. ISBN 80-86432-48-3

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

Obsah

ÚVOD.....	12
1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	14
2 ZDROJE DAT A POUŽITÉ METODY.....	15
3 KONCEPTUÁLNÍ VÝCHODISKA.....	16
3.1 TEORIE IMPLEMENTACE	16
3.2 KONCEPT BYROKRACIE PRVNÍ LINIE.....	17
3.3 JEDNOTLIVÁ POJETÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE	18
3.4 ANGAŽOVANÝ A NEANGAŽOVANÝ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	21
4 HISTORIE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTE.....	23
5 LEGISLATIVNÍ RÁMEC A JEHO ZMĚNY	25
5.1 LIDSKOPRÁVNÍ ASPEKTY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	25
5.2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V SYSTÉMU VEŘEJNÉ SPRÁVY	26
5.2.1 <i>Zodpovědnost státu.....</i>	<i>26</i>
5.2.2 <i>Zodpovědnost samosprávy v přímé i přenesené působnosti.....</i>	<i>27</i>
5.3 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE.....	27
5.4 ZÁKON O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	29
5.5 ZÁKON O RODINĚ	30
5.6 OBČANSKÝ ZÁKONÍK.....	31
5.6.1 <i>Konkrétní změny, které přinese v oblasti rodinného práva nový občanský zákoník.....</i>	<i>31</i>
5.7 STRATEGICKÉ DOKUMENTY	33
5.7.2 <i>Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí</i>	<i>36</i>
6 PŘEHLED ZÚČASTNĚNÝCH AKTÉRŮ A JEJICH ZODPOVĚDNOST.....	40
6.1.1 <i>Zodpovědnost jednotlivých aktérů.....</i>	<i>40</i>
7 VYHODNOCOVÁNÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY A INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE.....	51
8 SANACE RODINY	53
8.1 DEFINICE SANACE RODINY	53
8.2 ČINNOSTI SANACE	53
8.3 PODMÍNKY PRO SANACI RODINY.....	54
9 PŘÍPADOVÁ KONFERENCE.....	56
10 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE (NRP).....	60
10.1 OSVOJENÍ (ADOPCE).....	60
10.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE (PP)	61
10.3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU (PPPD).....	62
10.4 PRÁVA A POVINNOSTI PĚSTOUNŮ A PĚSTOUNŮ NA PŘECHODNOU DOBU	63
10.4.1 <i>Práva pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu</i>	<i>64</i>
10.4.2 <i>Povinnosti pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu</i>	<i>64</i>
10.5 DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	65
10.6 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	65

10.7	PORUČNICTVÍ	67
10.8	PĚSTOUNSKÁ PÉČE V NĚKTERÝCH ZAHRANIČNÍCH ZEMÍCH	67
10.8.1	<i>Evropské modely pěstounské péče</i>	68
10.8.2	<i>Švédsko</i>	69
10.8.3	<i>Slovensko</i>	70
10.8.4	<i>Velká Británie</i>	73
10.8.5	<i>Rakousko</i>	75
11	STANDARDY KVALITY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTE	77
12	VÝZKUMNÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE	79
12.1	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	79
12.2	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	79
	ZÁVĚR	89
	SEZNAM OBRÁZKŮ	91
	SEZNAM TABULEK	91
	POUŽITÁ LITERATURA	92
	PŘÍLOHY	96

Úvod

Sociálně-právní ochrana dětí je činnost, jejímž cílem je především zajištění práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu práv a zájmů dítěte a působení, která směřují k obnovení narušených funkcí rodiny.

Sociálně-právní ochrana dětí byla prvně institucionalizována roku 1863, kdy byl vydán říšský zákon domovský č. 105 říšského zákoníku, který vymezoval péči o výživu a výchovu chudých dětí a péči o zanedbávané děti v nápravných zařízeních. Výkon sociálně-právní ochrany dítěte v této době zajišťovaly obce. Státním zájmem se sociálně-právní ochrana dětí stala až po roce 1918, po skončení první světové války, kdy její výkon zajišťovala okresní a zemská ústředí péče o mládež.¹

V současné době prochází výkon sociálně-právní ochrany dětí výraznými změnami, jelikož od 1. ledna 2013 vstoupila v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Novela návrhu tohoto zákona byla Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR předložena vládou v prosinci roku 2011. V červnu 2012 byl návrh zákona Poslaneckou sněmovnou schválen a postoupen Senátu Parlamentu ČR, který jej však v červenci 2012 zamítl a vrátil jej zpět k projednání do Poslanecké sněmovny, která však setrvala na původním návrhu zákona. Prezident republiky návrh novely zákona o sociálně-právní ochraně nepodepsal a vrátil jej v září 2012 zpět do sněmovny. Poslanci však veto prezidenta republiky přehlasovali a novela zákona byla dne 27. listopadu 2012 vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 401/2012 Sb.²

Obecně je možné říci, že novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí usiluje zejména o vytvoření podmínek pro výchovu a všestranný rozvoj dětí v biologickém či náhradním rodinném prostředí, změnu orientace systému ochrany dítěte směrem k prevenci, zvýšení kvality systému ochrany dítěte zavedením standardů kvality a o vytvoření takových alternativ péče, které povedou ke snižování počtu dětí umístěných v ústavní výchově.³

Toto téma jsem si pro svoji diplomovou práci zvolila z toho důvodu, že pracuji jako referent sociálně-právní ochrany dětí na Městském úřadě v Klatovech. Mám za to, že sociální problematice obecně by měla být ve společnosti, jak laické, tak odborné, věnovaná větší

¹Sociálně-právní ochrana dětí. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C4%9B-pr%C3%A1vn%C3%AD_ochrana_d%C4%9Bt%C3%AD.

²Sněmovní tisk 564. Novela z. o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=564>.

³Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

pozornost. Sociálně-právní ochrana dětí je v současnosti velmi aktuálním tématem zejména z toho důvodu, že Česká republika postupně pracuje na transformaci systému péče o ohrožené děti a snaží se do výkonu sociálně-právní ochrany zavádět metody a instituty, které v zahraničních zemích již delší či kratší dobu fungují. Velké změny jistě přinese také přijetí novely občanského zákoníku účinného k 1. lednu 2014, který svojí druhou částí zcela nahradí dosud platný zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

1 Výzkumné cíle a otázky

Hlavním cílem této práce je vysvětlit změny v činnosti a systému poskytování orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které přináší novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, která nabyla účinnosti od 1. ledna 2013. V empirické části diplomové práce jsou interpretována stanoviska respondentů – profesionálů na přijaté změny, jejich potřeby i stanoviska na vedení obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nadřízenými orgány, tj. Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a krajskými úřady, a příklady dobré praxe sociálně-právní ochrany v zahraničí.

Výzkumné otázky, kterými se diplomová práce zabývá, jsou následující:

- Jaké je personální zajištění obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku sociálně-právní ochrany dětí (SPOD)?
- Jak jsou zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD v souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí vzdělávání?
- Jaké pozitivní a negativní změny přináší z pohledu zaměstnanců obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD novela zákona v praxi?
- Jak jsou zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku SPOD informováni k novele zákona za strany nadřízených orgánů (MPSV, krajský úřad)?
- Existují příklady dobré praxe v jiných zemích, které by mohla Česká republika v poskytování sociálně-právní ochrany dětí převzít?

2 Zdroje dat a použité metody

Významným zdrojem dat pro tuto práci jsou především veřejně-politické dokumenty, které s tématem diplomové práce souvisejí. Především je to zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, dále zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí či zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, novela občanského zákoníku. Dalším významným zdrojem dat jsou také metodická doporučení a brožury Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a dále internetové stránky zabývající se problematikou sociálně-právní ochrany dětí.

Dále bude v diplomové práci využita metoda sekundární analýzy dokumentů. Sekundární analýza dat spočívá ve vyhledání relevantních zdrojů a dokumentů a následném studiu těchto zdrojů. Získané informace budou v práci následně interpretovány a rozebrány. Především zde budou rozebrány odborné publikace a právní normy zabývající se a související s tematikou sociálně-právní ochrany dětí nejen v České republice, ale také ve vybraných zahraničních zemích, konkrétně Velké Británie, Slovenska, Švédska a Rakouska. Mezi výhody sekundární analýzy dat patří především časová úspora při shromažďování dat, nevýhodou může být však to, že se nejedná o primární data. Data a informace tak mohou být zkreslené či mylné.⁴

V rámci diplomové práce byl pro získání dat realizován kvantitativní výzkum, konkrétně metoda dotazníkového šetření, které přineslo další informace pro tuto práci. Základní soubor tvořili zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazených na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Výběrový soubor tvořili zaměstnanci Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Sušici a Městského úřadu v Horažďovicích zařazených na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Dotazníkové šetření proběhlo v měsíci prosinci 2013, přičemž dotazník obsahoval celkem 13 otázek. Na úsecích sociálně-právní ochrany Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici je v současné době zařazeno celkem sedmnáct zaměstnanců, dotazník byl předán či zaslán šestnácti z nich. Návratnost dotazníků byla téměř 70 %. Empirická část diplomové práce interpretuje stanoviska respondentů – profesionálů na přijaté změny, interpretuje jejich potřeby i stanoviska k přístupu a vedení nadřízenými orgány, konkrétně Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a Krajského úřadu Plzeňského kraje, a příklady dobré praxe ochrany v zahraničních zemích.

⁴ KNOBLOCH, F. Příspěvek z metod a technik sociologického výzkumu: Učební text. 2007. Univerzita Karlova. Dostupné z: <http://samba.fsv.cuni.cz/~knobloch/>.

3 Konceptuální východiska

3.1 Teorie implementace

Implementací rozumíme uskutečňování konkrétní politiky, tedy vše, co souvisí s realizací určitých cílů, včetně nástrojů prostřednictvím kterých cíle realizujeme. Implementace je jednou z fází veřejně politického cyklu. (obrázek 1) Fáze implementace veřejné politiky následuje po fázi identifikace a uznání sociálního problému a po fázi rozhodnutí ve veřejné politice. Po fázi implementace následuje hodnocení veřejné politiky. (Potůček, 2010: 41)

Implementace rozlišuje čtyři teoretické modely: model koalic aktérů, model participativní a model autoritativní a model nikdy nekončícího procesu učení. (Potůček, 2010: 41 - 42)

V rámci modelu koalic aktérů mezi sebou zúčastnění aktéři vyjednávají, uzavírají mezi sebou kompromisy, sdílí společné hodnoty a usilují o společné cíle. Participativní model je založený na spolupráci a vyjednávání aktérů. Autoritativní model je založen na direktivním přístupu, hierarchii, odpovědnosti a kontrole. V modelu nikdy nekončícího procesu učení je uskutečňování politiky chápáno jako evoluce, protože dochází k přetváření cílů i ke změnám politických nástrojů. (Buček, 2007/2008: 23)

V případě přijetí novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí se jedná o autoritativní model implementace politiky, jelikož je přijímána na vrcholu mocenské hierarchie, v rámci legislativního procesu. Teorie implementace rozlišuje několik přístupů. Jedním z nich je tzv. *topdown přístup*, tedy přístup „shora dolů“. Tento přístup je využit i v případě přijetí novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kdy o jejím přijetí rozhodují zákonodárci a opatření, která novela zákona přináší, jsou vykonávána veřejnou správou.⁵

Rizikem při každém uskutečňování a realizaci politiky je tzv. implementační deficit, což je stav, při kterém se očekávání na počátku rozhodovacího procesu, liší od dosaženého stavu. Tento deficit může být způsoben chybně definovanými cíli, aktéry, kteří do fáze realizace politiky vnášejí část sebe, nebo vlivy z vnějšku, které nemohou zúčastnění aktéři nijak ovlivnit. (Potůček, 2010: 322)

⁵VIDOVIČOVÁ, L.; GREGOROVÁ, E. Mainstreaming věku jako strategie managementu populací se stárnoucí demografickou strukturou. Praha: VÚPSV. 2007. s. 13. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_232.pdf.

Obrázek 1: Veřejněpolitický cyklus – čtyřsložkový model

Zdroj: Potůček, M. a kol. Veřejná politika. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 37.

3.2 Koncept byrokracie první linie

Výzkumy realizované v oblasti implementace politiky ukázaly jak významná je pozice řadových pracovníků v systému veřejné správy. Rolí řadových pracovníků veřejné správy se ve své knize *Street-level Bureaucracy - Dilemmas of the Individual in Public Services* zabývá Michael Lipsky. Tito pracovníci jednají přímo s občany, mají poměrně široké možnosti v rozhodování při práci se svými klienty a také jsou vystaveni nejednoznačným pracovním podmínkám ovlivňujícím jejich rozhodování a znemožňujícím jim výkon povolání podle jejich představ. Jako nejvýznamnější překážky Lipsky popisuje nedostatek zdrojů, nejednoznačné cíle institucí a narůstající poptávku po službách. (Horák, Horáková, 2009: 370 – 372)

Libor Musil ve své knize *Ráda bych Vám pomohla, ale* popisuje nejčastější dilemata liniových úředníků, se kterými se pravidelně setkávají. Jedná se o dilema mezi komplexními a zjednodušenými cíli, mezi množstvím klientů a kvalitou poskytovaných služeb, mezi rovnocenným přístupem ke klientům či upřednostněním některého z nich, mezi jednostranností a symetrií ve vztazích s klienty, mezi poskytováním materiální či nemateriální pomoci, mezi snahou zasáhnout včas a obavou zasáhnout unáhleně, mezi procedurálním a situačním přístupem k problémům klientů. Dilemata mohou pracovníci někdy oddálit, dlouhodobě se jim vyhýbat, jsou však případy, kdy jsou již nuceni se rozhodnout, například podat soudu návrh na odebrání dítěte z rodiny, a nepřiměřeně tak zasáhnout do života jeho i jeho rodičů. Oddálení dilemat je možné podporováním žádoucího jednání klienta. (Musil, 2004: 35 – 38)

K podpoře žádoucího jednání klientů může výrazně přispět nejen spolupráce rodin s orgány sociálně-právní ochrany, ale zejména také s organizacemi nabízejícími sanaci rodiny. Důraz na sanaci rodiny začal být v Evropě kladen po přijetí Úmluvy o právech dítěte v roce 1989. Preambule Úmluvy o právech dítěte hovoří o tom, že „rodina jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti“. (Úmluva o právech dítěte)

Dojde-li k odebrání dítěte z rodiny, měly by po tuto dobu organizace zabývající se sanací rodiny intenzivně pracovat na takovém zmírnění či odstranění dysfunkce rodiny, aby mohlo co nejdříve dojít k návratu dítěte do rodiny. V současné době je kladen důraz na to, aby odejmuté dítě bylo umístěno v náhradním rodinném prostředí namísto ústavního zařízení. Nezbytné přitom je, aby pěstounství podporovalo vazby a kontakty dítěte s biologickou rodinou a připravovalo dítě na jeho návrat. (Tomeš, 2010: 248 – 249)

3.3 Jednotlivá pojetí sociální práce

Libor Musil ve svém článku *Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu sociální práce* rozlišuje tři typy pojetí sociální práce, a sice pojetí administrativní, profesionální a filantropické. Tyto typy sociální práce představují jakési orientační body, o které se opírají představy jednotlivců a skupin o typech sociální práce. Nepředpokládá však, že představy jedinců a skupin lze jednoznačně rozdělit do těchto tří uvedených skupin, jelikož jednotlivá pojetí se mohou vzájemně prolínat. Autor je přesvědčen o tom, že nelze posuzovat jednotlivá pojetí v tom smyslu, které pojetí je lepší či horší, jelikož každé pojetí sociální práce přináší klientům i sociálním pracovníkům klady, ale také rizika. Má za to, že by si společnost měla klást zejména otázku, co může každé z pojetí sociální práce přinést pozitivního. (Musil, 2008: 64 – 69)

Pro výkon administrativního typu sociální práce je nezbytná znalost legislativy, jejíž část je úřadu svěřena, osvojení postupu při vyřizování svěřené agendy a schopnost pracovníka pracovat s klienty, kteří se mnohdy nechovají žádoucím způsobem. Pro výkon profesionálního typu sociální práce je nezbytné umění komplexně posoudit okolnosti, které brání klientovi zvládnout jeho interakce (vzájemné působení) se sociálním prostředím. Posouzení všech těchto okolností by mělo pracovníkovi umožnit koncipovat, realizovat a vyhodnotit dlouhodobá opatření směřující k posílení schopností klienta. Filantropické pojetí sociální práce by nemělo být ani profesionální ani administrativní. Filantropický pracovník by měl být především člověkem, který dokáže klientovi poskytnout to, co právě potřebuje. Nezbytná je

jeho schopnost vcítit se a vnímat potřeby klienta. Základním nástrojem pomoci tohoto pojetí sociální práce je spontánní vztah mezi pracovníkem a klientem. (Musil, 2008: 64 – 69)

Autor Shulman hovoří ve své knize *Interactional Social Work Practice* o tom, že v se v průběhu času vytvořila v rámci sociální práce dvě paradigmaty (modely). První z modelů model katalytický neboli tradiční staví sociálního pracovníka do pozice katalyzátoru, bez by konkrétní reakce nenastala, přesto však do reakce nevstupuje a není jí přímo účasten. V rámci tohoto modelu však nemá klient možnost, aby se prezentoval svým způsobem, jelikož pracovník si jej zařadí dle schémat, která jsou běžná v rámci jeho organizace. Druhým modelem je model interaktivní neboli model služby. V rámci tohoto modelu sociální práce stojí klienti o to, aby pracovník do výkonu své profese promítal také své lidské kvality. V rámci tohoto modelu nestojí sociální pracovník mimo reakci, ale v jeho vztahu s klientem existuje oboustranný vliv, kdy se klientem mění skrze interakci s pracovníkem a naopak. (Matoušek, 2003: 34 – 35)

Musil zastává názor, že zákonodárci a zaměstnavatelé sociálních pracovníků vycházejí při formulaci zakázky sociálnímu pracovníkovi především z administrativního a filantropického pojetí sociální práce. Ani jeden z těchto typů sociální práce však neklade důraz na odlišení oblasti působnosti sociální práce a jiných pomáhajících oborů. Nejasná formulace zakázky umožňuje zákonodárcům i zaměstnavatelům kontrolu podmínek sociální práce, ale především také možnost diktovat pracovníkům co, jak a komu mají poskytovat, a v návaznosti na to udržovat pracovníky ve mzdových kategoriích určených především pro pracovníky se středoškolským a nižším vzděláním. Nezamýšleným důsledkem toho je, že se klientům nedostává takové množství pomoci, které jim jsou pracovníci skutečně schopni nabídnout. (Musil, 2008: 64 – 69)

Shulman hodnotí katalytické paradigma jako již překonané, jelikož v rámci tohoto modelu stojí sociální pracovník mimo reakci, kterou se snaží svým působením ovlivnit. Naopak interaktivní paradigma v sobě zakotvuje vztah pracovníka s klientem a jejich interakce. Rovněž také zdůrazňuje důležitost uvědomění si samotného sociálního pracovníka v tom, jaká je funkce a jistotu v tom, jakou metodu sociální práce užít v konkrétních problémových situacích. (Matoušek, 2003: 34 – 35)

Tabulka 1: Představy o roli sociálního pracovníka a o vztahu sociální práce k dalším oborům z hlediska různých pojetí sociální práce

Pojetí sociální práce	<i>Administrativní</i>	<i>Profesionální</i>	<i>Filantropické</i>
Představy o roli sociálního pracovníka			
<i>Ideál role</i>	Úředník	Specialista	člověk
<i>Úkol sociální práce</i>	vyřizování žádostí, volba z daných variant opatření	koncepce, realizace a vyhodnocování dlouhodobě pojaté intervence	poskytnutí právě potřebného
<i>Předmět působení</i>	agenda určená zákony a předpisy	životní situace konkrétního klienta	biologické, emoční, duchovní a praktické potřeby klienta
<i>Autonomnost</i>	ve výkladu norem, v poskytování poradenství nad rámec určení agendy	v plném rozsahu úkolu	v empatickém poznávání potřeb, v prožívání vztahu s klientem
<i>Kvalifikace sociálního pracovníka</i>	SŠ, VOŠ	VOŠ lépe VŠ v oboru sociální práce	využití jakékoliv kvalifikace při realizaci altruistických hodnot
<i>Další vzdělávání</i>	v rozsahu předepsaném zákonem	odborná specializace, samostudium	pěstování psychosociálních dovedností
Představy o vztahu sociální práce k dalším pomáhajícím oborům			
<i>Rozlišení oborů</i>	vyřizování specifické sociální agendy se řídí principy úřední činnosti	důležité je odlišné zaměření oboru vyžadující také odlišné způsoby práce s klientem	důležité je umění navázat vztah s klientem, ne obor
<i>Způsob spolupráce</i>	informace a stanoviska jsou poskytovány subjektů, které jsou vymezeny zákonem	zprostředkování služeb jiných oborů a jejich koordinace při práci s klientem	manažer koordinuje spontánní spolupráci organizace s klientem
Příklady výhod a rizik			
<i>Výhody</i>	rychlé poskytnutí pomoci	řešení vzájemně se podmiňujících problémů	empatie, vstřícnost, účast
<i>Rizika jednostranné aplikace</i>	řešení stále stejné agendy, opomíjení dalších problémů klientů	řešení problému, vyžadující odborný přístup a opomíjení problémů, které je	empatie zužuje pozornost na řešení problému, na které je pracovník sám citlivý

		možné řešit jednoduše	a vede k opomíjení klientů s jinými problémy
--	--	--------------------------	--

Zdroj: Musil, L. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu sociální práce. *Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 2, s. 64 – 69.

3.4 *Angažovaný a neangažovaný sociální pracovník*

Pomáhající činnost je pro mnoho lidí smysluplná a přitažlivá i přesto, že lidé mohou vykonávat práci v této oblasti i za příjem, který není tak vysoký, jaký by se mu nabízel jinde. Pro člověka, který registruje ekologické problémy nebo se zamýšlí nad perspektivami lidstva, může být hodnota určitých obchodních operací sporná. Pomáhající profese je jednou v těch profesích, která umí člověka nadchnout a zároveň může být zdrojem potencionálních problémů. Problém se objevuje ve dvou podobách, a sice v nadměrné kontrole nad klienty a obětování se pro klienty. Obě tyto podoby se mohou pracovníkovi vyskytnout současně a vzájemně se také doplňovat. Naopak zisk tohoto pomáhajícího povolání spočívá v tom, že člověku dává příležitost k překonání pocitu osamělosti, tím, že má „kolem sebe své klienty“. (Kopřiva, 1997: 16 – 18)

Profesi pomáhajícího pracovníka je možné vykonávat i zcela bez osobního zájmu o klienta. Není nijak vzácným jevem potkat sociálního pracovníka kompetentně odpovídajícího na dotazy položené klienty v úředních dnech a nestojícího o to, aby se pro klienta stal jakýmsi opěrným bodem. Kromě tohoto neutrálního vztahu však bohužel existují i pracovníci pomáhajících profesí, kteří jsou ke svým klientům hrubí, arogantní a lhostejní. (Kopřiva, 1997: 16 – 18)

Pouze angažovaní pracovníci jsou však těmi, kteří jsou na daném pracovišti nositeli nepsaných pravidel určujících co je v jednání s klienty únosné a co už nikoliv.⁶ Z toho vyplývá, že profesionální sociální pracovník by měl mít pro výkon tohoto povolání také určité osobnostní předpoklady. Očekává se od něho, že se ke svým klientům nebude chovat pouze slušně, tak jak tomu obvykle postačuje u jiných profesí, ale měl by být také schopen navázat a rozvíjet vztah s klientem. Ten je ovlivněn nejen osobností, hodnotami a postoji sociálního pracovníka, rodičů a dítěte, ale také sociálním prostředím, ze kterého rodina pochází, rodinnými příjmy, vzděláním či etnickou příslušností. (Kopřiva, 1997: 16 – 18)

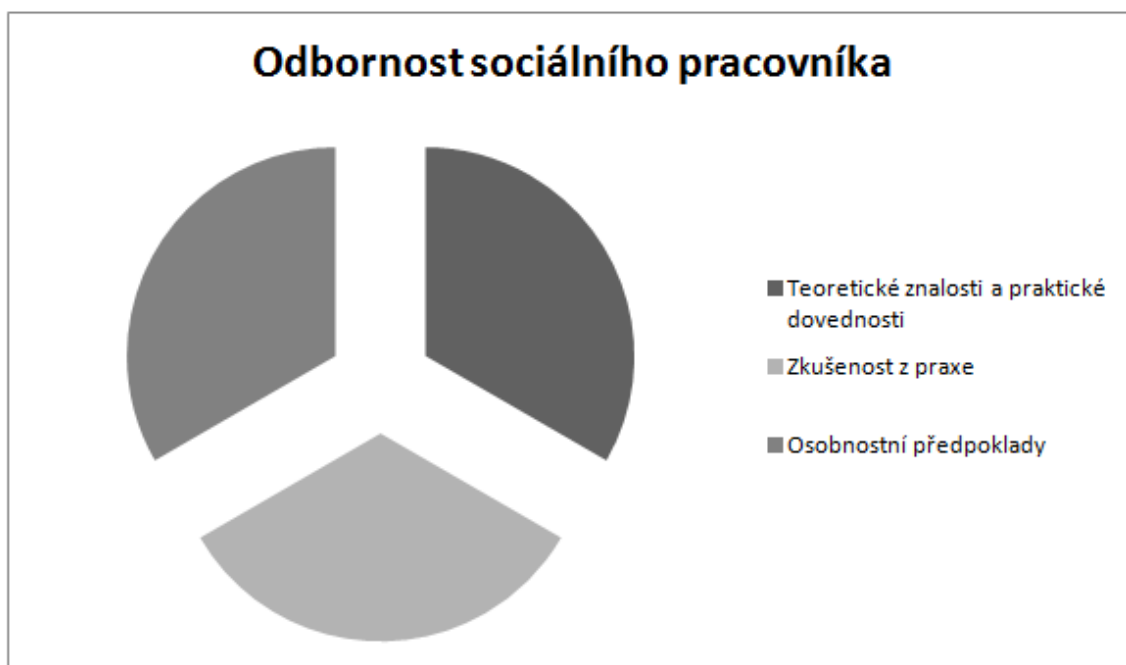
Sociální pracovník by měl být ve prospěch svého klienta schopný zajistit nejrůznější zdroje, ať se již jedná o zdroje materiální či lidské (pomoc rodiny, komunity, neziskových organizací, dostupnost vzdělávacích a kulturních organizací apod.) Z toho vyplývá nutnost,

aby sociální pracovník nebyl jen odborníkem v určité oblasti, ale aby byl všestranně orientovaný profesionál. (Matoušek, 2003: 16)

Při výkonu své profese by měl mít sociální pracovník na paměti také Etický kodex sociálních pracovníků České republiky, který byl Společností sociálních pracovníků vydán v roce 1995. (Matoušek, 2003: 41)

Kodex klade důraz zejména na to, aby sociální pracovník respektoval nejen jedinečnost každého člověka, právo na jeho seberealizaci, v takové míře, ve které neohrožuje práva druhých, aby pomáhal jedincům, skupinám či komunitám svými znalostmi, zkušenostmi a dovednostmi, ale také aby dával přednost profesionální odpovědnosti před svým soukromým zájmem a poskytoval své služby na co nejvyšší možné odborné úrovni.⁷

Obrázek 2: Odbornost sociálního pracovníka

Zdroj: Pemová, T.; Ptáček, R. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 122

⁷ Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

4 Historie sociálně-právní ochrany dítěte

Ochrana dětských práv se ve svých počátcích zaměřovala především na ochranu rodových privilegií, ochranu majetku a opatrovnictví dítěte ve chvíli, kdy osiřelo. Až postupem času začala ochrana dítěte reagovat také na dětskou chudobu, dětskou práci a nakonec také na definování toho, kdy je dítě ohrožené, a úpravu vztahu na úrovni rodič – dítě – stát. (Pemová, Ptáček, 2012: 13 – 24)

První snaha o ochranu sociálně potřebných osob a institucionalizaci sociálně-právní ochrany dětí se datuje do roku 1863, kdy byl vydán říšský zákon domovský č. 105, který navazoval na říšský zákon chudinský. V těchto právních dokumentech byla zakotvena nejenom péče o chudé, ale také péče o výchovu a výživu chudých dětí, léčení v nemocnicích a péče o zanedbávané děti umístěných v institucích, kde docházelo k jejich nápravě. Opuštěné děti byly umísťovány do sirotčinců, útulků, azylových a dětských domovů, nebo byly svěřené do péče pěstounské rodiny. (Pemová, Ptáček, 2012: 13 – 24)

Říšský zákon domovský zakotvoval povinnost každé obce postarat se o své obyvatele a jejich rodinu, toto však postupem času přineslo velkou zátěž pro jednotlivé obce. (Špeciánová, 2007: 6 – 7) Pojmenování společensky negativních vlivů, snaha o jejich řešení a charitativní a dobrovolnická činnost vyšších společenských vrstev položily základ profesionální sociální práci. (Pemová, Ptáček, 2012: 13 – 24)

Přesun chudinské péče na vyšší stupně veřejné správy nastal roku 1901 na základě zákona číslo 62. V roce 1904 se začaly utvářet a formovat první okresní komise pro péči o mládež, které převzaly patronát nad nezletilými dětmi a přerozdělovaly šatstvo, obuv a potraviny. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

Velký nárůst počtu institucí a dobrovolníků nastal v období první světové války, kdy docházelo také k postupné specializaci zařízení. Existovala nejen zařízení pro děti osiřelé a puštěné, ale také zařízení, která byla určena pro děti handicapované a mravně narušené. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

Vznikem samostatného Československa v roce 1918 došlo k dalšímu přesunu sociálně-právní ochrany dítěte na vyšší úroveň veřejné správy, a sice na úroveň ministerstva. I nadále v péči o nezletilé děti figurovaly komise pro péči o mládež, postupně však byly přetransformovány v orgány výkonné moci a byly přejmenovány na okresní péče o mládež, kterých koncem roku 1920 existovalo okolo 220. Okresní péče o mládež zajišťovaly nejen péči o svobodné matky a těhotné ženy, ale také ochranu dětí z rozvedených rodin, dětí nemanželských, osiřelých, ohrožených, odkázaných na péči jiných osob než rodičů a

zajišťovaly rovněž pomoc nezletilým delikventům nebo poskytovaly poradenství pro volbu povolání. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

V období okupace naší země nacisty od roku 1938 byla působnost okresních péčí o mládež značně omezena, přesto však působily. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

Období komunistické moci poznamenal vývoj ochrany dětí. Z hlediska vývoje kompetencí státních orgánů v oblasti péče o děti je zákon o hromadném poručení č. 7/1946 Sb., které vykonávaly okresní péče o mládež. 50. léta dvacátého století se nesla ve znamení hromadného umístování dětí do kolektivních zařízení. Tato činnost spadala do kompetence úřadoven ochrany mládeže působících při soudech, úřadovny byly zrušeny roku 1956 a jejich působnost byla přenesena na národní výbory. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

V roce 1969 bylo zřízeno ministerstvo práce a sociálních věcí, do jehož působnosti spadá sociálně-právní ochrana dětí dodnes. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

Před přijetím zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí byla sociálně-právní ochrana dětí zahrnuta v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. a zákoně o sociálním zabezpečení č. 121/1975 Sb. (Špeciánová, 2007: 6 – 8)

V současnosti zaměřují legislativní systémy ochrany dítěte svoji pozornost zejména na snahu nalézt rovnováhu mezi ochranou dětí a ochranou práv rodičů, zanést do právních norem rovnováhu mezi nástroji preventivními (ochrannými) a nástroji represivními (tresty) a snahu vytvořit evidenci ohrožených dětí a osob podezřelých z nevhodného zacházení s nezletilými dětmi. (Pemová, Ptáček, 2012: 13 – 24)

Problémem současné doby je nejednotný přístup a postup v poskytování sociálně-právní ochrany obecními úřady obcí s rozšířenou působností, kdy jsou tyto orgány dle výsledků výzkumů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí z roku 2009 personálně nedostatečně zajištěny a nemají dostatečné nástroje pro výkon a řešení problémů v oblasti sociálně-právní ochrany, a to zejména nedostatečné sítě sociálních služeb zaměřujících se na práci s dětmi a rodinami.⁸

⁸Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

5 Legislativní rámec a jeho změny

5.1 Lidskoprávní aspekty sociálně-právní ochrany dětí

Současné pojetí lidských práv je odrazem etické, hodnotové a kulturní orientace lidské společnosti, nikoliv jen souhrnem právních norem. Koncepce lidských práv ovlivňuje vztah mezi občanem a státem, ale také fungování systému veřejné správy, soudního systému, poskytování zdravotních a sociálních služeb a vzdělávání. (Pemová, Ptáček, 2012: 11 – 13)

Nezákladnějším lidsko-právním dokumentem je Všeobecná deklarace lidských práv. Jedná se o první mezinárodní dokument, který uznává svobody a práva každého člověka, bez ohledu na jeho pohlaví, rasu, původ a kulturní a náboženské kořeny. Přijata byla 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN v důsledku zločinů druhé světové války, které ukázaly, že lidé potřebují dokument, který by pomohl odstranit utiskování a diskriminaci. Autoři dokumentu usilovali o to, aby Deklarace respektovala rozdíly v náboženských a kulturních tradicích, politických systémech i rozdílné ekonomické vyspělosti států, které ji přijímají. Konečné znění Deklarace obsahuje hodnoty, které jsou pro všechny společné navzdory rozdílným právním systémům a náboženským tradicím.⁹

Valné shromáždění OSN vyhlásilo Deklaraci s cílem, aby se všechny státy a národy, jednotlivci i orgány společnosti snažily svým vyučováním a výchovou rozšiřovat úctu k lidským právům a svobodám a zajistily vnitrostátními či mezinárodními opatřeními jejich všeobecné uznávání a zachovávání.¹⁰ Nejen Všeobecná deklarace lidských práv, ale také Charta OSN přijatá o tři roky dříve, poskytla státům, mezinárodním organizacím i organizacím zabývajících se lidskými právy prostor pro zasazení lidských práv do mezinárodních právních předpisů. Tyto snahy postupně vyvrcholily ve vytvoření celosvětového systému mezinárodního práva, který chrání a zakotvuje narůstající počet lidských práv. Drtivá většina států se dnes zasazuje o vytvoření mezinárodního režimu, který by chránil základní práva nejen všech dětí, ale také mužů a žen. (Hafner-Burton, Tsutsui, 2005: 2)

Deklarace vymezuje pět skupin lidských práv, a to hospodářská, občanská, politická, sociální, právo na kulturní prostor a právo na vzdělání. Členskými státy OSN byla Deklarace přetvořena do konkrétních právních předpisů, v České republice především do Listiny

⁹Informační centrum OSN v Praze: Zprávy 2008. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1374>.

¹⁰Informační centrum OSN v Praze: Všeobecná deklarace lidských práv. [online]. [cit. 2013-12-31]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR pod číslem 2/1993 Sb. A také do Úmluvy o právech dítěte.¹¹

Sociálně-právní ochrana dětí je součástí systému moderní sociální politiky – je jednou z oblastí naplňování lidských práv a také projevem odpovědnosti státu za péči a ochranu o potřebné. (Pemová, Ptáček, 2012: 11 – 13)

5.2 Sociálně-právní ochrana dětí v systému veřejné správy

Současný systém sociálně-právní ochrany dětí lze charakterizovat jako systém centrálně garantovaný, ale lokálně provozovaný. Sociálně-právní ochrana je vykonávána sociálními pracovníky na místní úrovni v přenesené působnosti, ale je garantována státem. Garance státu poskytuje záruku, že bude ohroženým dětem zaručen rovný přístup. Nezbytný je však také výkon sociálně-právní ochrany na lokální úrovni. V poskytování sociálně-právní ochrany dítěti je nutná nejen osobní znalost dítěte, jeho rodiny a místní komunity, ale také pravidelný a intenzivní kontakt s dítětem a jeho rodinou a návaznými sociálními službami. (Pemová, Ptáček, 2012: 28)

Oldřich Matoušek v knize *Metody a řízení sociální práce* uvádí, že sociální práce je součástí systému redistribuce zboží a služeb, který je organizovaný a zabezpečovaný státem. Výlučnost postavení sociální práce oproti jiným sféram (zdravotnictví, školství) shledává v tom, že jejím prostřednictvím jsou zdroje přesouvány k závislým lidem, tedy dětem, seniorům, zdravotně postiženým apod. (Matoušek, 2003: 25) V České republice je sociální pracovník závislý buďto na státu nebo na nestátních organizacích. Státní instituce vykonávající sociální služby jsou součástí státní správy a finanční prostředky tak čerpají z rozpočtu příslušného ministerstva, v případě poskytování sociálně-právní ochrany dětem konkrétně z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí. (Matoušek, 2003: 310)

5.2.1 Zodpovědnost státu

V systému sociálně-právní ochrany je stát zodpovědný za:

- vytváření legislativy, uskutečňování mezinárodních smluv a dokumentů, vyhodnocování a novelizaci předpisů na základě poznatků z praxe nebo v reakci na judikaturu Ústavního soudu,
- kontrolu výkonu sociálně-právní ochrany,
- financování výkonu sociálně-právní ochrany,

¹¹Informační centrum OSN v Praze: Zprávy 2008. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1374>.

- koordinaci a metodické vedení výkonu sociálně-právní ochrany prostřednictvím metodických doporučení, standardů kvality poskytování sociálně-právní ochrany, podmínek pro registraci osob pověřených k výkonu SPO a podobně. (Pemová, Ptáček, 2012: 28 – 29)

5.2.2 **Zodpovědnost samosprávy v přímé i přenesené působnosti**

V systému sociálně-právní ochrany odpovídá samospráva za:

- výkon sociálně-právní ochrany ve vztahu ke konkrétním dětem (výkon SPO je směřován k dětem trvale nebo fakticky žijícím ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností) v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí,
- podporování spolupráce odborných i dobrovolnických institucí zabývajících se ochranou dítěte a podporu rodin – například prostřednictvím Komise sociálně-právní ochrany dětí,
- monitorování a analýzu rizikových faktorů a tvorbu preventivních programů i opatření směřujících k ochraně dětí a podpoře rodin (budováním předškolních zařízení, dostupností infrastruktury, vytvářením volnočasových aktivit a podobně),
- tvorbu a finanční zajištění komunitního plánu sociálních služeb a podpory rodin. (Pemová, Ptáček, 2012: 29 – 30)

5.3 **Úmluva o právech dítěte**

Úmluva o právech dítěte (Convention on the Rights of the Child) je mezinárodní dokument stanovující ekonomická, kulturní, občanská, politická a sociální práva dětí. Přijata byla Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989 v New Yorku a ratifikovaly ji postupně všechny státy ve světě s výjimkou Spojených států amerických a Somálska. Dodržování Úmluvy o právech dítěte kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN.¹² Jednotlivé státy, které se k přijetí Úmluvy o právech dítěte zavázaly, musí Výboru OSN pravidelně podávat zprávy o postupu implementace Úmluvy o právech dítěte, ale také a stavu dětí ve své zemi. Vzejdou-li ze závěrů a doporučení Výboru pro práva dítěte negativní poznatky, jsou smluvní státy

¹²Wikipedia: Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Amluva_o_pr%C3%A1vech_d%C3%ADt%C4%9Bte.

povinný tyto nedostatky napravit.¹³ Česká republika tuto Úmluvu ratifikovala 1. ledna 1993. Úmluva o právech dítěte je právní normou, která je podle článku 10 Ústavy České republiky nadřazena ostatním zákonům.¹⁴ Vzhledem k její ratifikaci téměř všemi světovými státy je Úmluva o právech dítěte nejširší přijatou smlouvou v oblasti lidských práv v historii.

Přijetí a důsledné dodržování a naplňování dětských práv je jednou ze základních podmínek všestranného rozvoje dětí a tedy i společnosti. Nejlepším zájmem dítěte se ve vyspělých zemích rozumí neustále sledovat stupeň uspokojování dětských potřeb, ale také schopnost na změny a vývoj těchto potřeb reagovat.¹⁵

Článek 10 Ústavy České republiky říká: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“¹⁶ (Ústava České republiky)

Podle Úmluvy je dítětem každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud není zletilosti dle právního řádu dosaženo dříve. Předním hlediskem činnosti uskutečňované veřejnými či soukromými zařízeními sociální péče, nebo zákonodárny a správními orgány je zájem dítěte. Státy, které se zavázaly k dodržování Úmluvy, musí dětem zajistit takovou péči a ochranu, která je nezbytná pro jejich blaho. Musí přitom brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů nebo jiných osob za dítě odpovědných. Úmluva uznává přirozené právo dítěte na život, právo na jméno a státní příslušnost a podle možností také právo znát své rodiče a právo na jejich péči. Oddělení dítěte od rodičů proti jejich vůli je možné pouze v souladu se zákonem a za situace, kdy je oddělení dítěte jeho nejlepším zájmem.¹⁷

Úmluva je založena na čtyřech základních principech, kterými jsou: právo na přežití a život (zahrnují právo na život, přiměřenou životní úroveň, bydlení a výživu), právo na rozvoj (zahrnují práva na hru a zábavu, právo na vzdělání, přístup k informacím, právo na svobodu vyznání), právo na ochranu (zahrnují právo na ochranu proti všem druhům krutosti,

¹³Unicef Česká republika: Práva dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>.

¹⁴Dětská práva: Vznik Úmluvy. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://absolventi.gymcheb.cz/2007/mihrubo/umluva.html>.

¹⁵Unicef Česká republika: Práva dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>.

¹⁶Ústava ČR. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/ustava-cr.shtml>.

¹⁷Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

zneužívání, proti svévolnému oddělení dítěte od jeho rodiny) a právo na účast (zahrnuje právo být slyšeno a mít slovo v záležitostech, které se dítěte úzce dotýkají).¹⁸

5.4 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí nabyla účinnosti od prvního ledna 2013 a ve Sbírce zákonů byla zveřejněna pod číslem 401/2012 Sb. Novelizace toho zákona s sebou přinesla řadu významných změn, především v systému práce pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí s dětmi a jejich rodinami a zakotvuje metody a nástroje, které nebyly v předešlých letech ve výkonu sociálně-právní ochrany příliš používány. Dala vznik novým institutům péče o děti, ale klade také důraz na instituty již známé – například na pěstounskou péči na přechodnou dobu, která by měla zejména přispět ke snížení počtu dětí umístěných v ústavních zařízeních. Významnou novinkou ve výkonu sociálně právní ochrany dětí je také zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany dítěte, které byly doposud zaváděny především v oblasti sociálních služeb a vedoucích k jejich zkvalitnění.¹⁹

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí usiluje zejména o vytvoření podmínek pro zajištění výchovy a všestranného rozvoje dětí v biologickém nebo náhradním rodinném prostředí, změnu orientace systému ochrany dítěte směrem k prevenci, zvýšení kvality systému ochrany dítěte zavedením standardů kvality a o vytvoření takových alternativ péče, které povedou ke snižování počtu dětí umístěných v ústavní výchově.²⁰

V novém systému sociálně-právní ochrany dětí by měla mít každá rodina svého klíčového sociálního pracovníka, který vyhodnocuje práci s dítětem a jeho rodinou, vytváří individuální plán ochrany dítěte a koordinuje řešení případu. Tento sociální pracovník je zaměstnancem obecního úřadu obce s rozšířenou působností na úseku sociálně-právní ochrany. Konkrétní klíčový pracovník je dále odpovědný za řízení konkrétního případu a koordinaci činnosti jiných institucí, které mají nějaký vztah k ochraně práv dítěte. Další činnosti pracovníků zařazených na úseku sociálně-právní ochrany dětí preventivní působení při práci s dětmi a jejich rodinami a garance tzv. „gate keepingu“ neboli garanci toho, že

¹⁸Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

¹⁹Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

²⁰Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

budeš při práci s dítětem a jeho rodinou využity takové možnosti, aby mohlo dítě vyrůstat v biologické rodině.²¹

Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí uvádí, že novela tohoto zákona byla předložena jako součást komplexní reformy, která by měla vést ke zkvalitnění celého systému péče o ohrožené děti v naší zemi. Příprava návrhu novelizace tohoto zákona byla koordinována s přípravou vládního návrhu novely občanského zákoníku. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí reaguje především na vyhodnocení Výboru pro práva dítěte OSN z června roku 2011, ve kterém Výbor konstatoval, že připomínky a doporučení, která vzešla pro Českou republiku v roce 2003, jsou naplněna nedostatečně nebo částečně. Česká republika byla tak Výborem OSN vyzvána ke komplexnímu vyhodnocování situace rodiny a dítěte a dále k vytvoření strategie vedoucí ke snižování počtu dětí umístěných v ústavních zařízeních a zajištění toho, že umístování dětí do ústavní péče až posledním přijatým řešením. Zároveň Výbor OSN doporučil, aby rozšiřování a rozvoj sociálních služeb rodinného typu a pěstounské péče, které rovněž povedou ke snižování počtu dětí umístovaných v ústavní výchově. Dále Česká republika reaguje na judikatury Ústavního soudu České republiky, Nejvyššího soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva, úkoly vyplývající ze strategických dokumentů (například Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti pro období 2009 – 2011) a v neposlední řadě také na výsledky výzkumů a analýz prováděných v oblasti systému péče o ohrožené děti a poznatky za zahraniční praxe výkonu sociálně-právní ochrany dětí.²²

5.5 Zákon o rodině

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. je základním zákonem upravujícím v České republice oblast rodinného práva. Rozdělen je do 4 částí – manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi, výživné a závěrečná ustanovení. Pro výkon sociálně-právní ochrany dětí je důležitá především druhá a třetí část zákona upravující rodičovskou zodpovědnost, výchovná opatření, péči jiných fyzických osob než rodičů včetně pěstounské péče, osvojení, určení rodičovství, opatrovnictví a poručnictví či výživné.²³

²¹MACELA, M. Systémová podpora procesů transformace systému péče o rodiny dětí. [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/clanky/aktuality/1389/prezentace-phdr-miloslav-macela.pdf>.

²²Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

²³Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Od 1. ledna 2014 by měl být dosud platná zákon o rodině nahrazen novelou občanského zákoníku, konkrétně jeho druhou částí.

5.6 Občanský zákoník

Přijetí novely občanského zákoníku přinese do poskytování sociálně-právní ochrany řadu změn. Účinnosti novela nabude dne 1. ledna 2014, ve Sbírce zákonů byla vyhlášena 22. března 2012 pod číslem 89/2012 Sb.²⁴ Novela zákoníku začala být připravována více jak před deseti lety na základě rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti JUDr. Otakara Motejla, který její přípravou pověřil Prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše z Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni a JUDr. Michaelu Zuklínovou CSc. z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Nový občanský zákoník obsahuje celkem 3081 paragrafů a je rozčleněn do 5 částí – obecné části, rodinného práva (§ 655 – § 975), absolutního majetkového práva, relativního majetkového práva a ustanovení přechodných, společných a závěrečných. Nahradí tedy občanský zákoník z roku 1964 ve znění pozdějších předpisů, ale především také zákon o rodině (č. 94/1963 Sb.) a obchodní zákoník.²⁵ Pojetí rodinného práva tak, jak jej známe, zůstane v novele občanského zákoníku téměř nezměněno. Změny oproti zákonu o rodině budou zejména formulační a zavedeny budou zejména z toho důvodu, aby se lépe porozumělo textu. Novela občanského zákoníku přinese také instituty, které český právní řád znal již v minulosti (například možnost osvojení zletilého).²⁶ Rodinné právo v občanském zákoníku upravuje práva a povinnosti mezi manžely navzájem a mezi manžely a dalšími příbuznými, práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi a práva a povinnosti mezi dětmi a dalšími osobami, které nahrazují rodiče a jejich roli.²⁷

5.6.1 Konkrétní změny, které přinese v oblasti rodinného práva nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník s sebou přinese změny, které se dotknou oblasti rodinného práva. Nový zákoník bude kromě jiného nově zakotvovat styk dítěte s blízkou osobou,

²⁴Nový občanský zákoník: Legislativní proces. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/legislativni-proces/>.

²⁵Wikipedia: Občanský zákoník. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dansk%C3%BD_z%C3%A1kon%C3%ADk_%28%C4%8Cesko,_2012%29

²⁶Nový občanský zákoník: Rodinné právo. Kontinuita rodinného práva se současným stavem. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/koncepcni-zmeny/>.

²⁷ Akreditovaný kurz Nové rodinné právo v občanském zákoníku, školitel JUDr. Věra Novotná.

popírání otcovství, osvojení i pěstounskou péčí. Níže budou popsány konkrétní změny, které vstoupí v platnost od 1. ledna 2014.²⁸

5.6.1.1 Styk dítěte s blízkou osobou

Novela občanského zákoníku nebude pamatovat pouze na možnost úpravy styku s rodičem či prarodiči, ale také například s osobami, které nejsou příbuznými dítěte, ale dítě k nim chová dlouhodobý citový vztah (například bývalý partner či partnerka rodiče, vzdálená teta apod.).

5.6.1.2 Popírání otcovství

Dosud platný zákon o rodině stanovoval maximálně tříletou lhůtu k popření otcovství k dítěti. Pokud tak jeden z rodičů neučinil do šesti měsíců od narození dítěte, návrh na popření otcovství podávalo v situacích, kdy bylo popření otcovství v zájmu konkrétního dítěte, nejvyšší státní zastupitelství. Nová úprava popření otcovství, která je zanesena v novele občanského zákoníku, prodlužuje lhůtu k podání návrhu na popření otcovství na dobu šesti let od narození dítěte. Nově také nebude návrh na popření otcovství podáván nejvyšším státním zástupcem, ale rozhodne o jeho podání soud.

5.6.1.3 Osvojení

Novela občanského zákoníku přináší do českého právního systému institut, který byl v našem právním řádu zaveden do roku 1949, a sice možnost osvojení zletilého. S osvojením by měl zletilý souhlasit a k návrhu na osvojení se připojit. Zletilý osvojenec si může ponechat své příjmení nebo také přijmout příjmení osvojitele. Osvojení zletilého je významné především v otázce dědictví, kdy osvojenci vzniká nárok na dědictví osvojitele. Na rozdíl od osvojení nezletilého však nevzniká mezi osvojitelem a zletilým osvojencem příbuzenský vztah. Zletilému osvojenci tak nezanikají příbuzenské vazby s jeho biologickou rodinou.

Osvojení nezletilého dítěte bude podrobněji popsáno v kapitole 11.

5.6.1.4 Pěstounská péče

V situaci, kdy rodiče nezletilého dítěte nemohou po krátkodobě či dlouhodobě pečovat o dítě, upřednostňuje novela občanského zákoníku zejména takovou formu péče, kdy o dítě pečuje příbuzný či jiná osoba blízká, ale především také zdůrazňuje přednost svěřením dítěte do

²⁸Nový občanský zákoník: Rodinné právo. Konkrétní změny. [online]. [cit. 2013-12-15]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny>.

pěstounské péče před péčí ústavní. Zároveň předpokládá, že svěřeni dítěte do pěstounské péče bude vnímáno spíše jako dočasné a předpokládá také styk dítěte svěřeného do pěstounské péče se svým rodičem.

5.7 Strategické dokumenty

Česká republika se připojením k dodržování Úmluvy o právech dítěte zavázala k respektování a zabezpečování práv dětských právních stanovených touto Úmluvou. Garantem poskytování této ochrany je stát, zároveň by však tato ochrana měla být povinností celé společnosti. Významným podnětem pro vytvoření nového funkčního systému ochrany práv dětí bylo nejen doporučení Výboru Organizace spojených národů (OSN) pro práva dítěte přijaté v měsíci červnu 2011, ale také výsledky řady výzkumů a poznatků z praxe.²⁹

Hlavním cílem Národní strategie ochrany práv dětí je vytvořit fungující systém, který dětem zajistí ochranu všech jejich práv, naplňování jejich potřeb, ale také systém, který by podporoval zvyšování kvality jejich života, eliminoval jejich diskriminaci a podporoval jejich vývoj v přirozeném nebo náhradním rodinném prostředí, přičemž ke všem těmto úkonům by mělo docházet za účasti a podílu dítěte na všech těchto rozhodovacích procesech, které se ho úzce dotýkají. Národní strategie ochrany práv dětí byla Vládou České republiky přijata 4. ledna 2012.³⁰ Hlavního cíle Národní strategie bude dosaženo realizováním 16 dílčích cílů a 4 priorit. Prioritou A je participace dítěte, prioritou B je eliminace diskriminace a nerovného přístupu vůči dětem a mladým lidem, prioritou C je právo dítěte na rodinnou péči a prioritou D je zajištění kvality života pro děti a rodiny. K naplnění Národní strategie ochrany práv dětí povedou jednotlivé akční plány. (tabulka 2)³¹

Strategie je založena na právech dítěte a definuje také základní principy péče o ohrožené děti a ochrany práv dítěte. Předpokladem k naplňování Národní strategie je úzká spolupráce na úrovni vláda – územní samospráva – nestátní neziskové organizace.³²

Smyslem Národní strategie je vnést do společnosti a do činnosti osob a institucí pracujících dětmi podstatu Úmluvy o právech dítěte.³³ Úmluva o právech dítěte je založena na

²⁹ Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

³⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

³¹ Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

³² Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

³³ Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

čtyřech základních principech, kterými jsou: právo na přežití, právo na rozvoj, právo na ochranu a právo na účast.³⁴

Tabulka 2: Akční plány k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí přijaté k 4. lednu 2012

Akční plán	Termín předložení vládě	Odpovědnost rezortů
<i>Akční plán na období 2012 – 2015 (aktuální plán)</i>	březen 2012	MPSV, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo financí, Ministerstvo vnitra, Zmocněnkyně vlády pro lidská práva
<i>Akční plán na období 2016 - 2018</i>	do konce roku 2015	MPSV a další příslušné rezorty

Zdroj: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-12-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

5.7.1.1 Základní principy fungujícího systému ochrany dítěte

Národní strategie ochrany práv dítěte definuje základní principy potřebné pro vytvoření fungujícího systému ochrany dítěte. Tyto principy budou blíže uvedeny v této kapitole.³⁵

- **Plné zaměření na dítě**

Dítě by mělo být v centru dění celého systému ochrany dítěte – mělo by být slyšeno, měly by být zjišťovány jeho přání a potřeby a ty by měly být (přiměřeně jeho věku a rozumové vyspělosti) brány v potaz.

- **Respektování vývoje dítěte a jeho potřeb**

Fungující systém ochrany dítěte by měl přijímat pouze taková opatření, která jsou přiměřená potřebě a stupni vývoje každého jednotlivého dítěte.

- **Sledování dlouhodobého zájmu dítěte a podporování jeho jedinečnosti a vývoje**

Přijímaná opatření by měla vycházet z individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD), který je vytvářen pro každé ohrožené dítě a jeho rodinu. Tento plán vychází z vyhodnocení potřeb dítěte a měl by být pravidelně revidován.³⁶ Individuální plán ochrany dítěte (IPOD) je metoda sociální práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou, který je zpracováván na základě vyhodnocení situace dítěte a rodiny. Účelem individuálního plánu ochrany dítěte je

³⁴Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

³⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

³⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

srozumitelný popis sociální práce s rodinou a opatření vedoucích k ochraně a podpoře řešení situace nezletilého dítěte a jeho rodiny. Jednotlivá opatření jsou v plánu konkrétně popsána a jsou v něm rovněž uvedeny termíny, do kdy by měla být tato opatření splněna a také konkrétní osoby či instituce, které za naplnění určitého opatření zodpovídají.³⁷

- **Umožnění rovných příležitostí bez ohledu pohlaví, rasu, etnikum, věk, zdravotní postižení**

Všem dětem by měla být zaručena příležitost na dosažení co nejlepších možných vývojových výsledků bez jakýchkoliv předsudků či překážek. Dlouhodobá podpora by měla být dětem zajištěna především v oblasti vzdělávacích a zdravotních potřeb.³⁸ K respektování a zabezpečení rovných příležitostí bez ohledu pohlaví, rasu, etnikum, věk, zdravotní postižení a dalších (nediskriminaci jazyka, politického nebo jiného smýšlení, jiného postavení dítěte či jeho rodičů) se zavázaly i smluvní státy, které se připojily k Úmluvě o právech dítěte.³⁹

- **Zahrnutí dětí, rodiny i sociálního okolí do řešení situace dítěte**

Systém ochrany dítěte by měl chápat dítě nejen v kontextu celé jeho rodiny, ale také v kontextu jeho sociálního prostředí, ve kterém vyrůstá.

- **Identifikace problémových míst a silných stránek dítěte a rodiny**

Jako zásadní se při poskytování ochrany dítěti a jeho rodině ukázala správná identifikace problémových oblastí a silných stránek. Důležité je, aby klíčový sociální pracovník i další odborníci, kteří pracují s rodinou, uplatnili a sledovali i pozitivní zdroje každé rodiny a zahrnuli tyto zdroje do plánu práce s dítětem a jeho rodinou.

- **Integrovaná spolupráce všech zúčastněných subjektů**

Na rozvoji dítěte se od jeho narození podílí celá řada subjektů v rámci komunity působících především v oblasti zdravotní péče a vzdělávání. Interdisciplinární spolupráce těchto subjektů začíná ve chvíli, kdy dítě a jeho potřebuje takovou podporu a pomoc, která je nad rámec běžně poskytovaných služeb.

- **Trvalost a interaktivnost procesu**

Ochrana dítěte a jeho rodiny vyžaduje pochopení toho, čím dítě a jeho rodina v rámci své komunity prochází. Přijatá opatření ochrany dítěte by měla být procesem, který je trvalý a

³⁷ Čí je dítě? Individuální plán ochrany dítěte. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/>.

³⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

³⁹ Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

interaktivní, a který by měl být vyhodnocován i v průběhu realizace konkrétních opatření ochrany dítěte.

- **Poskytování a revize opatření a služeb**

Konkrétní opatření a služby by měly být poskytovány na základě zjištěných potřeb dítěte a jeho rodiny, zároveň by souběžně s jejich poskytováním mělo probíhat také jejich vyhodnocování. Opatření, která jsou přijatá v rámci ochrany dítěte, by měla nejen krátkodobá, aby mohla řešit okamžité potřeby dítěte a rodiny, ale také dlouhodobá.

- **Objektivnost zjištěných skutečností a důkazů**

Efektivní sociální práce s dítětem a jeho rodinou by měla být založena na odborných úsudcích, které jsou nejen podloženy důkazy, ale také vycházejí ze zkušeností určitého odborníka. Vzejdou-li z těchto úsudků nějaká rozhodnutí, měla by být pravidelně přezkoumávána. V potaz by měly být brány i veškeré nové informace, které se objeví v průběhu další spolupráce s rodinou.

5.7.2 Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí

Schválením Národní strategie ochrany práv dětí se vláda České republiky zavázala k vytvoření funkčního systému, který by zajišťoval důslednou ochranu všech dětských práv, ale také naplňování jejich potřeb. V rámci Národní strategie byly stanoveny základní principy fungování systému a také 16 oblastí (cílů), jejichž prostřednictvím by mělo být funkčního systému dosaženo. V Národní strategii se dále stanovuje, že klíčové aktivity budou implementovány (realizovány), monitorovány a evaluovány (vyhodnocovány) na základě akčních plánů. Tento fungující systém vedoucí k ochraně dětských práv a naplňování jejich potřeb se Česká publika zavázala vytvořit do roku 2018.⁴⁰

Jednotlivé akční plány, které povedou k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí, by měly definovat:

- a) aktivity, ukazatele jejich plnění a časové harmonogramy,
- b) odpovědnost za jejich plnění,
- c) lidské i technické zdroje potřebné pro jejich realizaci,
- d) finanční náklady realizace jednotlivých aktivit a zdroje financování těchto aktivit a dopad těchto nákladů na veřejné rozpočty,
- e) změny legislativních norem potřebných pro realizaci cílů vedoucích k naplnění Národní strategie,

⁴⁰Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

- f) monitorovací mechanismy potřebné pro hodnocení postupu realizace a identifikace případných nedostatků v plnění aktivit,
- g) způsob zapojení občanské společnosti do realizace těchto aktivit.⁴¹

V současnosti aktuální akční plán vedoucí k naplnění Národní strategie stanovuje povinnosti pro období od roku 2012 do roku 2015. Hlavním cílem současného plánu je využít existující materiální, lidské a finanční zdroje vedoucí k vytvoření fungujícího systému péče o ohrožené děti. Při realizaci těchto úkolů se předpokládá úzká spolupráce s klíčovými rezorty, ale také se samosprávnými celky obcí a krajů a občanskou společností.⁴²

Tabulka 3: Cíle vyplývající z Akčního plánu 2012 – 2015

Číslo cíle	Název cíle
Cíl 1	Zjišťování potřeb dětí
Cíl 2	Zvyšování všeobecného povědomí o otázce práv dětí u dospělých i dětí
Cíl 3	Vytváření příležitostí pro děti a mladé lidi zúčastnit se rozhodování o záležitostech, které se jich týkají, které je ovlivňují
Cíl 4	Vyrovnaní příležitostí pro děti a mladé lidi ze znevýhodněného sociálního prostředí
Cíl 5	Vyrovnaní příležitostí pro děti a mladé lidi se zdravotním postižením
Cíl 6	Podpora pozitivního rodičovství
Cíl 7	Prevence chudoby
Cíl 8	Vytvoření a zpřístupnění služeb a podpory rodinám a dětem
Cíl 9	Podpora náhradní rodinné péče
Cíl 10	Rozvinutí alternativ péče o ohrožené děti a deinstitutionalizace péče
Cíl 11	Procesy ochrany a podpory prosperity dětí
Cíl 12	Sjednocení systému
Cíl 13	Nastavení legislativních podmínek k zabezpečení pozitivních přínosů a zajištění potřeb dětí a mladých lidí, vytvoření komplexní právní úpravy péče o ohrožené děti a podpory rodin
Cíl 14	Transparentní financování systému
Cíl 15	Sběr dat a jednotný informační systém
Cíl 16	Kvalita práce, vzdělávání a standardy

Zdroj: Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012-2015. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14311/APN_NSOPD_2012-2015.pdf.

⁴¹Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012-2015. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14311/APN_NSOPD_2012-2015.pdf.

⁴²Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012-2015. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14311/APN_NSOPD_2012-2015.pdf.

Umístěním dítěte do pěstounské péče se pro účely tohoto doporučení rozumí situace, kdy je dítě svěřeno do péče jednotlivci nebo manželům déle než po krátkou dobu nebo po předem neurčenou dobu. Tento dokument doporučuje vládám členských zemí zahrnout do svých zákonných norem pravidla týkající se pěstounských rodin. Tato pravidla vycházejí z osmi zásad, které jsou součástí tohoto doporučení.⁴³

- **Zásada číslo 1**

Legislativa každého státu by měla zajišťovat dohled nad pěstouny, aby bylo zaručeno, že vytvářejí potřebné podmínky pro řádný vývoj svěřeného dítěte. Legislativa každého státu může stanovit, že dohled není nutné vykonávat v případech, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče příbuzné osoby nebo osob.

- **Zásada číslo 2**

Pěstouni by měli udržovat vztahy dítěte svěřeného do pěstounské péče s jeho biologickou rodinou. Biologické rodině dítěte by měly být předávány informace týkající se dítěte.

- **Zásada číslo 3**

Pěstouni by měli být oprávněni nezbytné rodičovské povinnosti ve spojitosti s každodenními či naléhavými záležitostmi.

- **Zásada číslo 4**

Předtím než je přijato důležité rozhodnutí týkající se dítěte, mělo by být pěstounům umožněno vyjádřit svůj názor.

- **Zásada číslo 5**

Jakmile se dítě svěřené do pěstounské péče začlení do rodiny a uplyne delší doba od jeho umístění do rodiny, měli by mít pěstouni právo požádat příslušnou instituci o udělení pravomoci k výkonu určité rodičovské povinnosti.

- **Zásada číslo 6**

Jakmile se dítě svěřené do pěstounské péče začlení do rodiny a od jeho umístění do pěstounské rodiny uplyne delší doba, je na soudním nebo jiném příslušném orgánu, aby rozhodl v situaci, kdy osoba nebo instituce, která zařídila pobyt dítěte v pěstounské rodině a chce tuto péči ukončit a pěstouni s tímto ukončením nesouhlasí.

⁴³Council of Europe. Committee of Ministers. Recommendation No. R (87) 6 to Member States on Foster Families. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=607651&SecMode=1&DocId=693230&Usage=2>.

- **Zásada číslo 7**

Přijme-li soudní nebo jiný příslušný orgán rozhodnutí dle zásady č. 5 a 6, mělo by být rodičům dítěte, dítěti i pěstounům umožněno vyjádřit svůj názor. Příslušný orgán by měl při svém rozhodování přihlížet zejména k zájmu dítěte a také k jeho vztahům s rodiči a pěstouny.

- **Zásada číslo 8**

Dohody týkající se svěřeni dítěte do pěstounské péče se nesmí odchylovat od zásad obsažených v tomto doporučení.⁴⁴

⁴⁴Council of Europe. Committee of Ministers. Recommendation No. R (87) 6 to Member States on Foster Families. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=607651&SecMode=1&DocId=693230&Usage=2>.

6 Přehled zúčastněných aktérů a jejich zodpovědnost

Tabulka 4: Zúčastnění aktéři

Aktéři veřejného sektoru	Aktéři občanského sektoru	Aktéři soukromého sektoru
Zákonodárci – poslanci, senátoři, prezident	Pověřené fyzické a právnické osoby	Rodiče
Ministerstvo práce a sociálních věcí	Školy, školská a zdravotnická zařízení	Pěstouni a pěstouni na přechodnou dobu, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte
Krajské úřady		Dítě
Obecní úřady obce s rozšířenou působností		
Obecní úřady		
Obce a kraje v samostatné působnosti		
Komise pro sociálně-právní ochranu dětí		
Úřad pro mezinárodně – právní ochranu dětí		
Pověřené fyzické a právnické osoby		
Úřad práce ČR		

Zdroj: autorka

6.1.1 Zodpovědnost jednotlivých aktérů

6.1.1.1 Aktéři veřejného sektoru

- **Zákonodárci**

Legislativní proces v České republice je proces přípravy, tvorby, projednávání a schvalování zákona, přijaté zákony jsou vyhlášené ve Sbírce zákonů.

Návrh zákona může iniciovat poslanec, skupina poslanců, vláda, senát nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku tj. krajů nebo hlavního města Prahy. Nejčastějším navrhovatelem zákonů je vláda. Předkladateli zákona na úrovni vlády jsou jednotlivá ministerstva, která musí při přípravě právních předpisů postupovat v souladu s legislativními pravidly vlády (návrh zákona musí splňovat konkrétní požadavky, co se týče formy a obsahu). Jednotlivé návrhy zákona pocházejí připomínkovým řízením a jsou zasílány k vyjádření připomínkovým místům, která jsou určena legislativními pravidly vlády. Na základě připomínek je návrh zákona upraven či doplněn. Po skončení připomínkového řízení je návrh zákona předložen legislativní radě vlády, která je poradním orgánem vlády.

Stanovisko legislativní rady vlády k návrhu zákona není pro vládu závazné. Schválený návrh zákona je poté postoupen do poslanecké sněmovny.⁴⁵

Předseda poslanecké sněmovny postupuje návrh zákona všem poslancům a poslaneckým klubům, organizačnímu výboru a vládě za situace, že vláda není navrhovatelem zákona. Organizační výbor navrhne výbory, které by měly návrh zákona projednat. V poslanecké sněmovně probíhá trojí čtení návrhu zákona, návrh zákona předložený poslanecké sněmovně musí být písemný a měl by obsahovat také důvodovou zprávu. Při prvním čtení návrhu zákona se návrh zákona představí a v rámci obecné rozpravy se může každý z poslanců k návrhu vyjádřit případně navrhnout jeho zamítnutí. V druhém čtení zákona předkládají výbory poslanecké sněmovně usnesení, ve kterém je navrženo schválení, zamítnutí či konkrétní změny návrhu zákona. V tomto čtení znovu probíhá obecná rozprava nad návrhem zákona, kdy po ní může být návrh zákona vrácen zpět výborům k dalšímu projednání nebo poté proběhne rozprava podrobná, ve které je možné předkládat pozměňovací návrhy zákona. Třetí čtení zákona je již určeno pouze k hlasování o přijetí zákona. Hlasování probíhá nejprve k návrhům na zamítnutí návrhu zákona, poté se hlasuje o pozměňovacích návrzích a nakonec k návrhu zákona jako takovému. Pokud je osnova návrhu zákona schválena potřebnou většinou (nadpoloviční většinou přítomných), postupuje se návrh zákona senátu.⁴⁶

Předseda senátu stejně jako předseda poslanecké sněmovny postoupí návrh zákona všem senátorům a senátorským klubům a organizačnímu výboru, který určí výbor či výbory, ze kterých jeden je výborem garančním. V garančním výboru proběhne obecná i podrobná rozprava nad návrhem zákona. Na závěr přijme výbor doporučující usnesení. Senát nejprve rozhoduje o případných návrzích se osnovou návrhu zákona již nezabývat, pokud je tento návrh schválen, pojednávání návrhu zákona v senátu skončí a návrh zákona se postupuje prezidentovi. Pokud se takto nestane, nastane obecná rozprava, po níž je možné hlasovat o návrhu zákona v podobě, ve které jej postoupila poslanecká sněmovna, nebo o zamítnutí návrhu zákona. Není-li návrh zákona přijat či zamítnut následuje podrobná rozprava, v rámci které je možné podávat pozměňovací návrhy, o kterých se hlasuje přednostně. Je-li některý z pozměňovacích návrhů schválen, hlasuje se poté o tom, zda se návrh zákona vrátí poslanecké sněmovně s návrhy změn. Pokud není žádný z pozměňovacích návrhů v senátu

⁴⁵Wikipedia: Zákonodárny proces v Česku. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1konod%C3%A1rn%C3%BD_proces_v_%C4%8Cesku.

⁴⁶Wikipedia: Zákonodárny proces v Česku. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1konod%C3%A1rn%C3%BD_proces_v_%C4%8Cesku.

schválen, lze hlasovat o úplném přijetí nebo zamítnutí návrhu zákona (pokud o tomto již nebylo hlasováno po ukončení obecné rozpravy). Pokud neprojde žádný návrh, je zákon po třiceti dnech od postoupení senátu přijat. Pokud je návrh zákona schválen v podobě postoupené poslaneckou sněmovnou, je také přijat a následně postoupen prezidentovi.⁴⁷

Přijaté zákony jsou prezidentovi republiky postupovány předsedou poslanecké sněmovny. Prezident může zákon buďto podepsat nebo má právo veta a vrací tak zákon spolu s odůvodněním do patnácti dní poslanecké sněmovně. O zákonu vráceném prezidentem znovu hlasuje poslanecká sněmovna. K vyhlášení zákona je potřeba nadpoloviční většiny hlasů všech poslanců, jinak není zákon přijat. Přijatý zákon podepisuje prezident, předseda vlády a předseda poslanecké sněmovny, vyhlášen je poté ve Sbírce zákonů.⁴⁸

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí**

Do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí⁴⁹ (MPSV) spadá obecně péče o rodinu a ohrožené děti. MPSV pečuje o právní úpravu v této oblasti a v mezích zákona řídí prostřednictvím právních předpisů a směrnic výkon státní správy na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Ministerstvo je kontrolním a odvolacím orgánem krajských úřadů a vede celorepublikovou evidenci fyzických i právnických, které jsou pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí.⁵⁰

Ministerstvo práce a sociálních věcí je zodpovědné za implementaci politiky, konkrétně novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jelikož do jehož působnosti spadá agenda poskytování sociálně-právní ochrany dětí i agenda vyplácení dávek státní sociální podpory. Ministerstvo bylo zodpovědné nejen za přípravu legislativních změn, ale zodpovídá také za následnou realizaci konkrétních změn, které novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přináší. Zodpovědné je také za implementaci změn v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí.⁵¹

Odpovědnost za implementaci politiky, konkrétně novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí nese Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), do jehož působnosti spadá nejen agenda poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale také agenda vyplácení dávek

⁴⁷Wikipedia: Zákonodárny proces v Česku. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1konod%C3%A1rn%C3%BD_proces_v_%C4%8Cesku.

⁴⁸Wikipedia: Zákonodárny proces v Česku. [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1konod%C3%A1rn%C3%BD_proces_v_%C4%8Cesku.

⁴⁹Ministrem práce a sociálních věcí je v současné době Ing. František Koníček, který je od roku 1989 již jedenáctým ministrem v pořadí.

⁵⁰Ministerstvo práce a sociálních věcí: Kdo zajišťuje poskytování sociálně-právní ochrany dětí. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>.

⁵¹Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

státní sociální podpory. Ministerstvo zodpovídalo za přípravu legislativních změn a zodpovídá také za následnou realizaci konkrétních změn, které novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinese. Ministerstvo práce a sociálních věcí zajistilo implementaci změn v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí prostřednictvím projektu nazvaného Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodinu. V rámci realizace tohoto projektu uzavřelo Ministerstvo práce a sociálních věcí smlouvu se 4 kraji V České republice, které se ještě před zavedením účinnosti novely podílely na nově zaváděných postupech a institutech zakotvených novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí účinné od 1. ledna 2013. Konkrétně se jednalo o kraj Karlovarský, Královéhradecký, Pardubický a Olomoucký. Kompetentními institucemi k naplnění cílů obsažených v hodnocení dopadů regulace jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo financí (dopad regulace na státní rozpočet) a dále krajské pobočky Úřadu práce České republiky (výplaty dávek pěstounské péče).⁵²

- **Krajské úřady**

Krajský úřad je orgánem kraje, jeho činnost a funkce je upravena zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích. Krajský úřad vykonává na svém území přenesenou působnost (státní správu) v oblastech, které mu stanoví zákon. Kraj je při výkonu státní správy správním obvodem. Na výkon přenesené působnosti je určen kraji státní příspěvek, jehož výši určí Ministerstvo financí po projednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí.⁵³

Podle § 11 odst. 2 zákona č. 401/2012 Sb. krajský úřad zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se pěstouny nebo osvojiteli k přijetí dítěte; poskytuje těmto osobám poradenství týkající se osvojení a pěstounské péče a poradenství související s osvojením a pěstounskou péčí zejména v otázkách výchovy; zajišťuje speciální přípravu osob, které přijmou dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu a zajišťuje přípravu dětí žijících v rodinách osob vhodných stát se pěstouny nebo osvojiteli.⁵⁴

Přípravu a poradenství může krajský úřad poskytovat také poručníkům, kteří o dítě osobně pečují, případně osobám, kterým bylo dítě svěřeno do péče podle § 45 zákona o rodině (tzv. cizí péče). Krajský úřad je dále povinen minimálně jednou v roce zajistit konzultace o výkonu pěstounské péče. Konzultací jsou účastni nejen pěstouni, ale také odborníci působící

⁵²Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online] [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

⁵³Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.

⁵⁴Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

v problematice řešení výchovných a sociálních problémů. Konzultaci se mohou dále zúčastnit i děti svěřené do pěstounské péče, případně osoby žijící s pěstouny ve společné domácnosti.⁵⁵

- **Obecní úřady obce s rozšířenou působností**

Podle § 10 odst. 3 zákona č. 401/2012 Sb. je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen sledovat nepříznivé vlivy, které působí na děti a zjišťovat jejich příčiny; činit opatření, která by omezila působení nepříznivých vlivů na děti; pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny a na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny zpracovat individuální plán ochrany dítěte; ve spolupráci s rodiči či jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte pořádat případové konference.⁵⁶

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností podle § 11 odst. 1 zákona č. 401/2012 Sb. pomáhají rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o děti; poskytují a zprostředkovávají rodičům poradenství ve výchově a vzdělávání dítěte; pořádají přednášky zaměřené na problematiku řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s výchovou a péčí o děti; poskytují osobám vhodným stát se pěstouny nebo osvojiteli poradenství v oblasti osvojení a pěstounské péče; poskytují pomoc při podávání návrhů k soudu, při vymáhání plnění vyživovací povinnosti rodiče k dítěti a pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné.⁵⁷

Dle § 17 zákona č. 401/2012 Sb. vykonává obecní úřad obce s rozšířenou působností funkci opatrovníka a poručníka dítěte a činí úkonů, které nesnesou odkladu v době, kdy ještě není poručník dítěti ustanoven nebo se ještě neujal této funkce.⁵⁸

Obecní úřad obce s rozšířenou působností sleduje dodržování práv dětí umístěných v ústavní či ochranné výchově, přičemž zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností je povinen minimálně jednou za 3 měsíce navštívit dítě umístěné v ústavní či ochranné výchově i jeho rodiče, dále sleduje vývoj dítěte svěřeného do péče jiných fyzických osob než rodičů, a sice alespoň jednou za 6 měsíců, přičemž v prvních 6 měsících uplynulých od svěřením do péče osobám nahrazující péči rodičů sleduje vývoj minimálně jednou za 3 měsíce. Minimálně jednou za 6 měsíců je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen sledovat vývoj dítěte, nad jehož výchovou byl stanoven soudní dohled.⁵⁹

Ustanovení § 16 zákona č. 401/2012 Sb. ukládá obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností povinnost podat k soudu návrh na vydání předběžného opatření v případě, že je

⁵⁵Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁶Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁷Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁸Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁹Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

dítě ohroženo na zdraví či životě, je vážně ohrožen jeho příznivý vývoj nebo se ocitlo bez jakékoliv péče.⁶⁰ Podávání předběžného opatření upravuje § 76 a § 76a občanského soudního řádu. V § 76 tohoto řádu je upraveno tzv. „pomalé“ předběžné opatření, kdy soud uloží účastníkovi povinnost předat dítě do péče druhému rodiči nebo osobě, kterou určí, přičemž návrh může podat nejen obecní úřad obce s rozšířenou působností, ale také rodič a soud o návrhu rozhoduje do 7 dní. Návrh na vydání předběžného opatření podle § 76a občanského soudního řádu může podat pouze obecní úřad obce s rozšířenou působností, přičemž soud rozhodne o návrhu do 24 hodin od jeho podání. Toto předběžné opatření je vykonatelné vyhlášením, trvá po dobu 1 měsíce a může být prodlužováno tak, aby celková doba jeho trvání nepřesáhla období 6 měsíců. Tato doba může být výjimečně prodloužena, pokud ještě nebylo skončeno řízení ve věci samé.⁶¹

Ustanovení § 47b zákona č. 401/2012 Sb. ukládá obecním úřadům obce s rozšířenou působností sledovat naplňování obsahu dohody a výkonu pěstounské péče, a to minimálně každé 2 měsíce. Klíčový zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností zařazený na úseku sociálně-právní ochrany dětí, je povinen být nejen v osobním styku s pěstouny, tj. osobami pečujícími, a pěstouny na přechodnou dobu, tj. osobami v evidenci, ale také s dětmi svěřenými do tohoto typu péče.⁶²

Dle § 12 zákona č. 401/2012 Sb. může obecní úřad obce s rozšířenou působností uložit rodičům či jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost navštěvovat odborné poradenské zařízení, a to především v situacích, kdy nejsou schopni vzájemné domluvy a komunikace týkající se výchovy dítěte či úpravy rodičovského styku.⁶³ V rámci workshopu s názvem *Jak na novelu?* vzešlo doporučení neuvádět konkrétní, jmenovité poradenské zařízení, které by měli rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte navštěvovat, ale uvádět pouze druh poradenského zařízení dle poskytovaných služeb. Konkrétní, jmenovité zařízení by mělo být v rozhodnutí určeno v situaci, kdy poskytuje takovou specifickou službu, kterou konkrétní rodina právě potřebuje.⁶⁴

Dále může obecní úřad obce s rozšířenou působností napomenout dítě, rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, může jim uložit zákaz činností, které mají nevhodný nebo škodlivý vliv na výchovu dítěte a stanovit nad dítětem dohled nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání s mediátorem, tj. vyškoleným odborníkem z oblasti psychologie či

⁶⁰Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶¹Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁶²Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶³Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶⁴Workshop Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem *Jak na novelu?* konaný dne 26. listopadu 2013.

práva, který pomáhá zúčastněným stranám vzájemně komunikovat a najít společné řešení, které vzešlo z dohody těchto stran a mělo by tedy být v nejlepším zájmu dítěte.⁶⁵

- **Obecní úřady**

Činnost obecních úřadu v oblasti sociálně-právní ochrany dětí je definována v § 10 odst. 1 zákona č. 401/2012 Sb. Podle tohoto zákona jsou obecní úřady povinny vyhledávat děti uvedené v § 6 tohoto zákona (tj. děti, jejichž rodiče neplní povinnosti vyplývající z jejich rodičovské zodpovědnosti; děti, které byly svěřeny do péče jiných fyzických osob než rodičů, a tyto osoby neplní povinnosti vzniklé svěřením dítěte do jejich péče; děti, které vedou zahálčivý a nemravný život tím, že zanedbávají školní docházku, nepracují, požívají alkohol a návykové látky, jsou ohrožené závislostí, spáchaly trestný čin nebo čin, který by byl jinak trestný, pokud jsou mladší 15-ti let, opakovaně se dopouštějí přestupku nebo jinak ohrožují občanské soužití, žijí se prostitutí; děti, které se opakovaně dopouštějí útěků; děti, na kterých byl spáchán trestný čin; děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte; děti, které žádají o azyl a jsou odloučeny od svých rodičů, případně od osob odpovědných za jejich výchovu), působit na rodiče v oblasti plnění rodičovské zodpovědnosti, projednat s rodiči nedostatky v jejich výchově a s dětmi nedostatky v jejich chování, poskytnout a zprostředkovat rodičům poradenství v oblasti uplatňování nároků dítěte, oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že se jedná o děti uvedené v § 6 tohoto zákona.⁶⁶

- **Obce a kraje v samostatné působnosti**

Dle zákona č. 401/2012 Sb. § 10 odst. 2 vytvářejí obce a kraje v samostatné působnosti předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.⁶⁷

- **Komise pro sociálně-právní ochranu dětí**

Komise pro sociálně-právní ochranu dětí je jako zvláštní orgán obce zřízena starostou obce s rozšířenou působností. Starosta obce s rozšířenou působností jmenuje i odvolává jejího předsedu, zástupce předsedy a jednotlivé členy komise. Těmi jsou zejména pedagogičtí a zdravotničtí pracovníci, psychologové, zástupci pověřených osob apod. Tajemníkem komise sociálně-právní ochrany dětí je zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností zařazený na úseku sociálně-právní ochrany dětí.⁶⁸

⁶⁵Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶⁶Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶⁷Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁶⁸Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Komise sociálně-právní ochrany zejména navrhuje a posuzuje předložené sociálně preventivní programy týkající se ochrany týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí a zajišťuje projednání jednotlivých případů v komisi a navrhuje opatření, která by mohla být účinná k zajištění pomoci dítěti a jeho rodině. Komise dále koordinuje výkon sociálně-právní ochrany na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, připravuje programy péče o problémové skupiny dětí a doporučuje provádění opatření, která by měla být přijata v oblasti ochrany dětí před sociálně patologickými jevy.⁶⁹

- **Úřad pro mezinárodně – právní ochranu dětí**

Úřad pro mezinárodně – právní ochranu dětí (ÚMPOD) zajišťuje výkon sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině.⁷⁰ Sídlo ÚMPODu je v Brně a v jeho čele stojí ředitel, v současné době je jím JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D. ÚMPOD je správním úřadem s celostátní působností a je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí. Úřad pomáhá zejména v oblastech vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí, řešení případů tzv. mezinárodních únosů dětí, zjištění práva styku a mezinárodní osvojení. ÚMPOD vystupuje také jako opatrovník nezletilých dětí v soudních řízeních, která obsahují mezinárodní prvek, a podílí se také na návratu dětí-cizinců do rodné země v případě, že se na území naší republiky ocitly bez zákonných zástupců či osoby, která by za jejich péči zodpovídala.⁷¹

- **Úřad práce ČR**

Úřad práce České republiky je správní orgán s celostátní působností, jehož nadřazeným orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Organizačně je Úřad práce členěn na generální ředitelství a 13 krajských poboček a pobočku pro hlavní město Prahu, součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště.⁷²

Dle zákona 401/2012 Sb. rozhodují krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu o přiznání dávek péstounské péče a státního příspěvku na výkon péstounské péče. Krajské pobočky Úřadu práce dále provádějí inspekci poskytování sociálně-právní ochrany u pověřených osob. Předmětem této inspekce je kvalita poskytování sociálně-právní ochrany dle stanovených standardů kvality.⁷³

⁶⁹Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁰Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷¹Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.umpod.cz/urad/>.

⁷²Úřad práce ČR: Důvod a způsob založení povinného subjektu. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>.

⁷³Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

6.1.1.2 Aktéři občanského sektoru

- **Školy, školská a zdravotnická zařízení**

Školy, školská (dětské domovy, internáty, pedagogicko-psychologické poradny, apod.) a zdravotnická zařízení jsou dle zákona č. 401/2012 Sb. § 10 odst. 4 povinna oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností veškeré skutečnosti, které nasvědčují tomu, že se jedná o děti uvedené v § 6 zákona č. 401/2012 Sb. Instituce by takto měly učinit bez zbytečného odkladu. Při plnění této povinnosti se instituce nemohou dovolávat povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.⁷⁴

Poskytovatelé zdravotních služeb jsou povinni obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností neprodleně oznámit, že matka opustila dítě po jeho narození a zanechala jej ve zdravotnickém zařízení.⁷⁵

- **Pověřené fyzické a právnické osoby**

Pověřené fyzické a právnické osoby vykonávají sociálně-právní ochranu na základě rozhodnutí o pověření k výkonu této činnosti. O vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany rozhoduje krajský úřad případně také komise pro sociálně-právní ochranu dětí.⁷⁶

Osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany mohou vyhledávat děti uvedené v § 6 zákona č. 401/2012 Sb., pomáhat rodičům při řešení výchovných a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, poskytovat a zprostředkovávat rodičům poradenství ve výchově a vzdělávání dítěte; pořádat přednášky zaměřené na problematiku řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s výchovou a péčí o děti, vykonávat činnost zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zřizovat zařízení sociálně-právní ochrany (například zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, výchovně rekreační tábory pro děti), uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče, převzít přípravy žadatelů o osvojení a pěstounskou péči k přijetí dítěte do rodiny, vyhledávat osoby vhodné stát se pěstouny nebo osvojiteli a tyto oznamovat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a vyhledávat děti, kterým je potřeba zajistit péči v náhradní rodině a tyto oznamovat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.⁷⁷

⁷⁴Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁵Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁶Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁷Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Pověřené osoby jsou stejně jako školská a zdravotnická zařízení či jiná zařízení určená pro děti povinny neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že se jedná o děti uvedené v § 6 zákona č. 401/2012 Sb.⁷⁸

6.1.1.3 Aktéři soukromého sektoru

- **Rodiče**

Nejzákladnější zodpovědností rodičů nezletilého dítěte je rodičovská zodpovědnost upravená v § 31 zákona o rodině. Rodičovská zodpovědnost je souborem práv a povinností zahrnujícím zejména péči o dítě a jeho zdraví a také jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a dále souhrnem práv a povinností při zastupování dítěte a při správě jeho jmění. Rodiče by měli svému dítěti jít příkladem a měli by mít rozhodující úlohu v jeho výchově.⁷⁹

Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům ve stejném rozsahu, pokud jí nebyl jeden z rodičů zbaven nebo mu byl výkon rodičovské zodpovědnosti pozastaven. V situaci, kdy dojde k úmrtí jednoho z rodičů nebo tento rodič není znám, náleží rodičovská zodpovědnost druhému rodiči. Na základě rozhodnutí soudu může být rodičovská zodpovědnost přiznána také nezletilému rodiči, který dosáhl věku alespoň 16-ti let.⁸⁰

Nově je rodičovská zodpovědnost upravena v občanském zákoníku, konkrétně v § 865 - § 879 (dochází ke změně na rodičovskou odpovědnost) a náleží oběma rodičům ve stejném rozsahu, ledaže jí některý z nich nebyl omezen či zbaven nebo nebyl-li výkon rodičovské odpovědnosti na základě rozhodnutí soudu pozastaven. Soud omezuje či zbavuje rodiče rodičovské odpovědnosti zejména v případech, kdy jí zneužívají, nevykonávají ji řádně, závažným způsobem ji zanedbávají apod.⁸¹

Dle § 9 zákona č. 401/2012 Sb. odpovídá rodič za výchovu dítěte a při výkonu svých práv a povinností má právo požádat o pomoc orgán SPOD, popřípadě jiné státní orgány či pověřené osoby.⁸²

- **Pěstouni a pěstouni na přechodnou dobu, poručníci, jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte**

Pěstouni a pěstouni na přechodnou dobu, poručníci a jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte („cizí péče“) stejně jako rodiče odpovídají za výchovu dítěte a při výkonu

⁷⁸Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁷⁹Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁸⁰Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁸¹Občanský zákoník. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf.

⁸²Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

svých práv a povinností má právo požádat o pomoc orgán SPOD, popřípadě jiné státní orgány či pověřené osoby.⁸³ Pěstouni a jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte jsou povinny o svěřené dítě osobně pečovat. Dítě je možné svěřit do společné pěstounské, poručnické či „cizí“ péče také manželům. Pokud je dítě svěřené do péče pouze jednoho z nich, podílí se na jeho výchově i druhý z manželů.⁸⁴

Pěstouni, pěstouni na přechodnou dobu a jiné fyzické osoby než rodiče, kterým bylo dítě svěřeno do péče, vykonávají při péči o dítě práva a povinnosti, které jsou přiměřené rodičům. Svěřením dítěte do jejich péče jim nevzniká ke svěřenému dítěti vyživovací povinnost. Právo dítě zastupovat a spravovat jeho záležitosti mají jen v běžných věcech (mohou žádat o dávky státní sociální podpory, pobírat na svěřené dítě výživné, zvolit dítěti školu, kroužky, lékaře apod.). Zákonnými zástupci zůstávají i nadále rodiče dítěte, pokud tedy nebyli své rodičovské zodpovědnosti zbaveni či v jejím výkonu nějakým způsobem omezeni.⁸⁵

- **Dítě**

V právních předpisech, zejména z oblasti rodinného a občanského práva se termín dítě používá pro označení celoživotního příbuzenského vztahu k rodičům. V mezinárodních předpisech a v některých předpisech konkrétních států z oblasti ochrany práv dítěte se pojem dítě používá pro osobu, která ještě nedosáhla věku 18-ti let.⁸⁶

Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat, pokud s nimi sdílí společnou domácnost, je povinno rodičům dle svých schopností a možností pomáhat. Pokud má dítě vlastní příjem či majetek, je povinno přispívat na úhradu potřeb své rodiny.⁸⁷

Důležité je na tomto místě zdůraznit také právo dítěte na participaci ve věcech, které se ho bezprostředně dotýkají. Toto právo je jedním ze základních dětských práv zakotvených v Úmluvě o právech dítěte.

⁸³ Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁸⁴ Pěstouni mají právo na služby: Pěstounská péče. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: http://www.pestounskapece.cz/legislativa.php#pestounska_pece.

⁸⁵ Pěstouni mají právo na služby: Pěstounská péče. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: http://www.pestounskapece.cz/legislativa.php#pestounska_pece.

⁸⁶ Wikipedia: Dítě. Právní vymezení. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C3%ADt%C4%9B>.

⁸⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

7 Vyhodnocování situace dítěte a rodiny a individuální plán ochrany dítěte

Individuální plán ochrany dítěte (IPOD) je metoda sociální práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou, zpracovávaným je na základě vyhodnocení situace dítěte a rodiny. Účelem individuálního plánu ochrany dítěte je srozumitelný popis sociální práce s rodinou a opatření vedoucích k ochraně a podpoře řešení situace nezletilého dítěte a jeho rodiny. Jednotlivá opatření jsou v plánu konkrétně popsána a jsou v něm také uvedené termíny, do kdy by měla být tato opatření splněna a dále osoby či instituce, které za naplnění konkrétního opatření zodpovídají.⁸⁸

Od 1. ledna 2013 je individuální plán ochrany dítěte nově zakotven v zákoně č. 401/2012 Sb., konkrétně v § 10 odst. 5. Individuální plán ochrany dítěte se zpracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, vypracován musí být nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Při zpracování IPODu by měl být kladen důraz zejména na přijetí takových opatření, která umožní setrvání dítěte v péči rodičů případně jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte.⁸⁹

Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny nastává ve chvíli, kdy pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností dostanou konkrétní podnět. V tomto momentě by měl příslušný klíčový pracovník provést první úvahu a zhodnotit, zda bude situaci dítěte dále podrobně vyhodnocovat, to znamená, zda začne zpracovávat vyhodnocování situace dítěte a rodiny dle jednotlivých oblastí stanoveného formuláře a následně sestavit dítěti individuální plán ochrany dítěte. V situaci, kdy klíčový pracovník zhodnotí, že se nejedná v konkrétním případě o dítě, které nespadá do § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, podrobné vyhodnocování a sestavení individuálního plánu ochrany dítěte již zpracovávat nebude. Vzhledem k tomu, že vyhodnocování situace dítěte je průběžnou činností, může se stát, že původně přijatá opatření vedoucí k řešení situace dítěte, budou dle aktuální potřeby měněna.⁹⁰

Pro každé nezletilé dítě v rodině by mělo být klíčovým sociálním pracovníkem zpracováno jedno vyhodnocení a na něj navazující jeden individuální plán, jelikož potřeby a rizika ohrožení každého dítěte mohou být odlišná. V řadě případů je však nutné zpracovávat

⁸⁸Čí je dítě? Individuální plán ochrany dítěte. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/>.

⁸⁹Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁹⁰Ministerstvo práce a sociálních věcí. Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf.

vyhodnocení situace dítěte a sestavovat individuální plán ochrany dítěte současně u všech sourozenců žijících.⁹¹

⁹¹Ministerstvo práce a sociálních věcí. Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf.

8 Sanace rodiny

8.1 Definice sanace rodiny

„Sanace rodiny je soubor činností sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jdou poskytovány a/nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti ohroženému ve svém sociálním, biologickém a psychologickém vývoji.“ (Bechyňová, Konvičková, 2008: 18)

V České republice byla sanace rodiny definována v roce 2003 Oldřichem Matouškem: *„Sanace rodiny/podpora rodiny – postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, případně kvůli tomu, že je sám některým z rodiny ohrožen. V současnosti v západních zemích převažuje názor promítající se i do praxe sociální práce, že sanace rodiny by měla být metodou první volby u většiny případů, kdy je sociální služba kontaktována kvůli výskytu domácího násilí. Sanace rodinná však mnohem širší pole působnosti, například jako postup doplňující léčbu závislosti u dospělých lidí. Práce s rodinou může mít formu podpory od zaškoleného pracovníka, terapie poskytované profesionálem celé rodině nebo někomu z rodiny v domácím či jiném prostředí, služby poskytované rodinám (např. docházka dětí do specializovaných denních center, přípravné vzdělávání dětí před vstupem do školy, docházka do mateřských a rodinných center.“* (Bechyňová, Konvičková, 2008: 17)

8.2 Činnosti sanace

Do roku 1989 byla sociální práce činností jediné instituce, a sice oddělení péče o dítě a rodiny působících rámci obvodních a okresních úřadů. Podstatou byla myšlenka, že nejlepším pečovatelem o ohrožené děti je stát, a že ten chrání skrze svá zařízení před jejich rodiči. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 11) V současné době je sanace a její činnost je vždy uskutečňována multidisciplinárním týmem odborníků, který je základní pracovní jednotkou sanace. Roli koordinátora celého týmu by měl mít pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Dalšími členy multidisciplinárního týmu by měli být odborníci, kteří jsou s rodinou a dítětem v pravidelném kontaktu, a kteří mohou svojí prací přispět ke snížení míry zanedbání a ohrožení dítěte v rodině. Tato mezioborová spolupráce daných odborníků klade nároky na odbornost, schopnost týmové spolupráce i osobnostní předpoklady jednotlivých členů týmu. Každý z členů je odborníkem v konkrétní oblasti práce s dítětem a rodinou, jeho role v týmu je tedy důležitá a nezastupitelná. (Bechyňová, 2012: 12 – 14)

Jednotlivé činnosti sanace jsou vždy konány ve spolupráci s dítětem a jeho rodinou a mají svoji obsahovou, časovou i procesní strukturu, a to cíl, plán, realizaci, monitoring a vyhodnocení. Jedná se vždy o konkrétní činnosti, jakými například jsou posílení rodičovských kompetencí, změna sociálních dovedností, realizace změn vedoucích k posílení kontaktu umístěného dítěte s rodinou a vedoucí k návratu dítěte domů, ale také udržitelnost změn v rodině po návratu dítěte domů. (Bechyňová, 2012: 12 – 14)

Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout dítětem a jeho rodině podporu a pomoc k zachování rodiny jako celku. Jednotliví členové týmu by měli rodinu přivést k rozpoznání zdroje svých těžkostí a zjištění možnosti jak tyto těžkosti změnit nebo odstranit. Od počátku sanace je nutné s rodiči hovořit o formálních i obsahových stránkách rodičovství, ale také zjistit, jakou představu mají rodiče o roli své a o rolích jednotlivých členů multidisciplinárního týmu. V praxi se ukázalo, že vhodné je začínat se sanací nejprve u formálních stránek rodiny (vyřízení dávek státní sociální podpory, docházka do školy, vedení domácnosti) a teprve později ji zaměřit na obsahovou stránku rodičovství (trávení volného času s dětmi, systém pochval a trestů, management rodiny – čas pro práci, hru, odpočinek).⁹²

8.3 Podmínky pro sanaci rodiny

Úspěšnost sanace rodiny závisí na celé řadě faktorů, které je potřeba od počátku zahájení sanace brát v potaz. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 19 – 22)

- **Rizikové faktory rodiny**

Mezi rizikové faktory rodiny patří alkoholismus, užívání návykových látek, pobyt rodiče či rodičů v ústavní výchově, výkonu trestu odnětí svobody, nezaměstnanost, základní vzdělání, potíže s hospodařením, zadluženost, apod. Tyto rodiny nedůvěřují sociálním pracovníkům, úřadům a institucím, bagatelizují své problémy, nemají na problémy reálný náhled. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 19 – 22)

- **Rizikové faktory prostředí**

Každá rodina je vždy spjata se širší rodinou a svojí komunitou, jednotlivé kroky sanace by tak měly být prováděny citlivě a s ohledem na vazby rodiny ke své širší rodině, komunitě a sociálnímu prostředí. Pro rodinu je důležité, aby měla kde bydlet a pokud nastane situace, že přijde o bydlení, měla by sanace být směřována k řešení bytové situace rodiny –

⁹²Ministerstvo práce a sociálních věcí: Sanace rodiny. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/5587>.

neznamená to však, že by sanace měla být nástrojem k získání nového bydlení. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 19 – 22)

- **Aktuální situace rodiny**

Při začlenění rodiny do sanace je potřeba znát nejen rizikové faktory rodiny, ale také rizikové faktory prostředí a jejich souvislost se současnou situací ohroženého dítěte a rodiny. Důležité je zjistit s jakými institucemi již rodina spolupracovala, jakou strategii instituce používaly, jaký je názor rodiny na aktuální situaci a jakou představu o spolupráci má rodina do budoucna. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 19 – 22)

Dále je nezbytné posoudit úroveň rozvoje dítěte (zdravotní stav, psychosociální rozvoj), jeho pozici v rodině a sociálním prostředí, rodinné vazby, ale také posoudit schopnost rodičů pečovat a vychovávat dítě. (Bechyňová, Konvičková, 2008: 19 – 22)

9 Případová konference

Dle Věry Bechyňové je případová konference „*plánované, koordinované a pevně strukturované pracovní setkání rodičů, dítěte a odborníků, kteří pracují, pracovali nebo budou pracovat s ohroženým dítětem, jeho rodiči, popřípadě i s členy širší rodiny.*“ (Bechyňová, 2012: 14)

Dle metodického doporučení MPSV je případová konference odborná diskuze zainteresovaných odborníků nad konkrétním případem ohrožené rodiny, ve které vyrůstá i nezletilé dítě. Účelem takovéto diskuze je úplné a rychlé vyhodnocení situace rodiny a dítěte a nalezení optimálního řešení.⁹³ Případová konference je nástroj, který umožňuje, aby ohrožené dítě stálo ve středu zájmu nejen odborníků, ale také rodiny. Uspořádání případového setkání dává pracovníkovi orgánu sociálně-právní ochrany dětí možnost koordinovat činnosti, které jsou v zájmu dítěte a vytvořit systém pomoci a podpory. V rámci případové konference je možné určit takový postup a přístup, který je pro dítě a jeho rodinu nejpřínosnější. Důležité je, aby stanovený postup byl pro dítě a jeho rodinu dobře srozumitelný a uchopitelný a aby její rodina přijala za svůj. Právě přijetím stanoveného postupu práce se vrací odpovědnost za současnou situaci dítěte jeho nejbližším.⁹⁴

Hlavním účelem případových konferencí není upozornit rodiče a dítě na konkrétní nežádoucí jev a doporučit jim jeho odstranění či zmírnění, ale společné vyhodnocení aktuální situace a naplánování možností jejího řešení. Cílem případové konference je najít takové řešení, které zmírňuje či odstraňuje rizika ohrožování dítěte a zároveň také posiluje kompetence jeho rodičů. (Bechyňová, 2012: 11 – 17)

Posun v realizování případových konferencí pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí nastal od roku 2008. Do této doby bylo svolávání případových konferencí doménou zejména nestátních poskytovatelů sociálních služeb. Dobře uspořádané případové konference mohou sociálním pracovníkům pomoci posílit spolupráci s dítětem a jeho rodinou a sítí dalších institucí a odborníků. V rámci případové konference je navíc posilována motivace dítěte a rodiny a je rozdělena zodpovědnost za splnění konkrétního úkolu nejen dítěti a rodině, ale také dalším odborníkům, kteří s dítětem a jeho rodinou pracují. Pro úspěšné uspořádání případové konference je důležité přizvat nejen odborníky, kteří s rodinou pracovali již v minulosti, ale také ty, kteří s rodinou teprve spolupráci naváží. Odborníci, kteří

⁹³Metodické doporučení MPSV č. 2/2010. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Metodika_pripadove_konference.pdf.

⁹⁴Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k případovým konferencím. [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

s rodinou a dítětem již pracují, dobře znají rodinou historii, dobře rozumí její celkové situaci, mají náhled. Existuje však riziko, že mohou být pesimističtí a mohou do historie rodiny vtahovat ostatní odborníky. Naopak také mohou předat o rodině povzbudivé informace, jelikož již znají rodinnou dynamiku a její fungování v krizových chvílích. Účast odborníků a institucí, kteří s rodinou teprve pracovat začnou, je nezbytná především proto, aby byla zajištěna plynulost přechodu z jednoho prostředí do druhého. Účast institucí figurujících v budoucí spolupráci s rodinou má preventivní charakter. (Bechyňová, 2012: 11 – 17)

Pracovník nebo pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí se tak stává koordinátorem intervencí dítěti a rodině v rámci sítě institucí spolupracujících s konkrétní rodinou. (Bechyňová, 2012: 11 – 17)

Hlavními znaky funkční sítě institucí a odborníků jsou zejména: informovanost, návaznost, spolupráce, koordinace, efektivnost a jednotnost postupů. (Hrdinová, Krupičková, Hanušová, Štětková, Petranová, 2010: 5)

Při pořádání případové konference je nežádoucí, aby se namísto spolupráce při hledání nejvhodnějšího řešení změnil průběh konference na boj o moc. Samozřejmě mohou nastat chvíle, kdy dojde mezi zúčastněnými aktéry k nějaké třenici, je však důležité, aby i přesto aktéři komunikovali věcně a bez emotivních výstupů. (Bechyňová, 2012: 11 – 17)

Případová konference slouží jako nástroj, který umožňuje rychlou reakci na vzniklou situaci, vytváří podpůrnou síť dítěti a jeho rodině, hledat společné způsoby řešení situace a rozdělení odpovědnosti mezi zúčastněné instituce, koordinaci péče a aktivizaci pomoci. (Hrdinová, Krupičková, Hanušová, Štětková, Petranová, 2010: 6)

Každá případová konference by měla mít také svoji strukturu, která je předem dána a jejíž části na sebe navazují. Bez pevně stanovené struktury případové konference by se mohlo stát, že časový prostor určený k celému jednání vyprší ještě předtím, než ke komplexnímu vyhodnocení situace a naplánování postupu práce. Případová konference se skládá z přípravy, úvodu, sdělení svolavatele k současné situaci, věcné a řízené diskuze, komplexního vyhodnocení, plánování a výstupu, ověření a revize plánu, seznámení a spolupráce rodičů na výstupech případové konference a závěru. (Bechyňová, 2012: 11 – 17)

Existují také různé typy případových konferencí – klasická, urgentní, motivační, metodická, expertní. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

- **Klasická případová konference**

Klasická případová konference je nejčastěji pořádaným typem konference, má podobu úvodní, průběžnou a závěrečnou. Při úvodní případové konferenci se rodina poprvé setká

s odborníky, kteří s rodinou pracují, v minulosti pracovali či v budoucnu pracovat budou. Jsou při ní stanovené první cíle. Průběžná případová konference je každá další následující konference a může při ní docházet ke změnám cílů stanovených při úvodní případové konferenci. Při závěrečné případové konferenci jsou stanoveny další cíle, které odpovídají současné potřebě dítěte a jeho rodiny. Po uskutečnění závěrečné případové konference bude spolupráce rodiny s pracovníkem či pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí probíhat jinou formou. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

- **Urgentní případová konference**

Urgentní případové konference jsou pracovníkem orgánu sociálně-právní ochrany dětí svolávány v především v situacích, kdy jsou dítě nebo děti v rodině natolik ohroženy, že hrozí jejich okamžité odebrání z rodiny či hrozí situace, že v brzké době dojde k zanedbání jejich potřeb, při kterém by bylo nutné dítě nebo děti z rodiny okamžitě odebrat. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

- **Motivační případová konference**

Motivační případová konference popisuje konkrétní změny, kterých rodina dosáhla a cíle, které se jí podařilo naplnit. Zaznamenává také, kdo a jakým způsobem rodinu při realizaci změny podporoval, a přispívá ke zpřehlednění způsobů komunikace a postupů práce s rodinou v obtížné životní situaci a ke zjištění, které z nich právě fungují a které fungovaly v minulosti. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

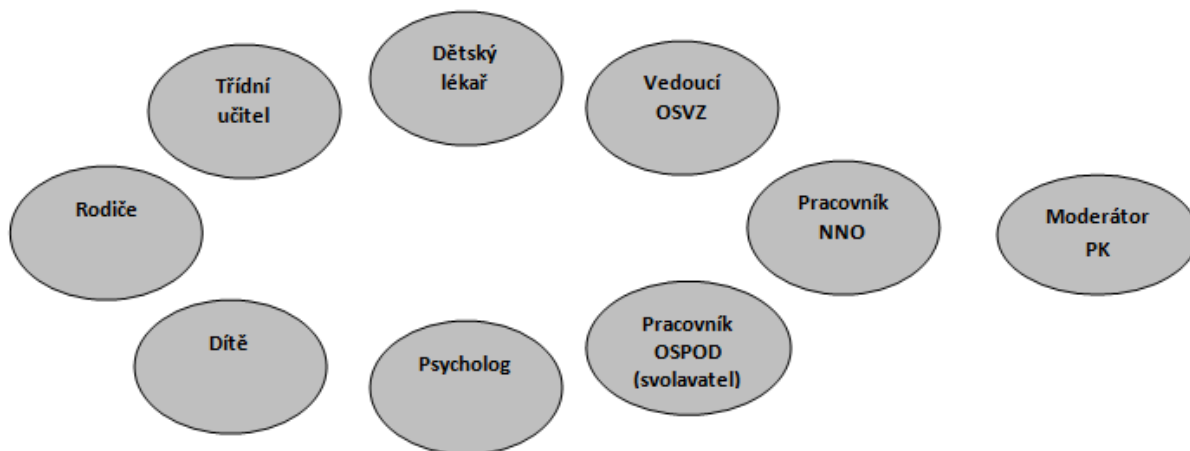
- **Metodická případová konference**

Metodickou případovou konferenci svolává nadřízený metodický orgán, tj. krajský úřad nebo magistrát města. Tato případová konference je zaměřena na řešení komplikovaných případů rodin s cílem prohloubit a posílit dovednosti sociálního pracovníka při práci s rodinou a rozšířit řadu odborníků, kteří přispějí svým názorem k vyhodnocení aktuální situace. Tento typ případové konference probíhá zpravidla v nepřítomnosti rodičů a dítěte. Na metodickou případovou konferenci by měla v časovém úseku tří až čtyř týdnů navazovat klasická případová konference. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

- **Expertní případová konference**

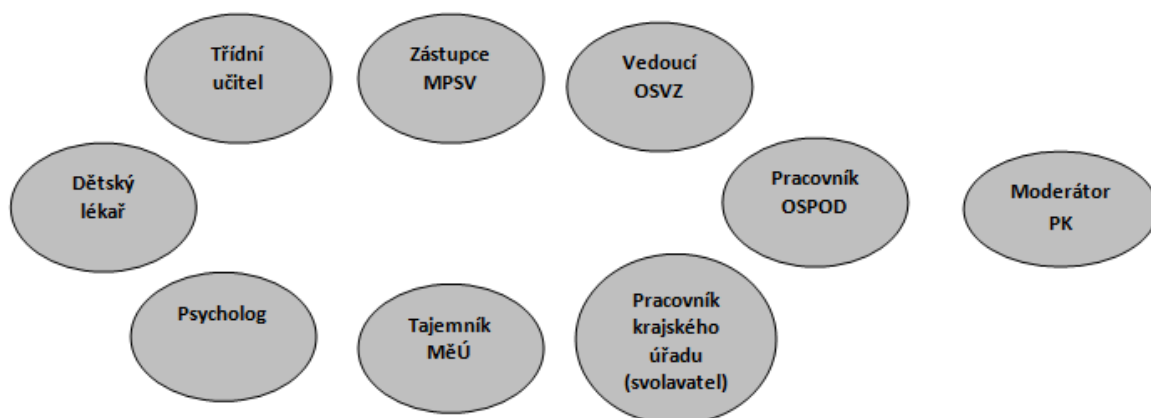
Expertní případová konference se v hlavních znacích podobá případové konferenci metodické a je svolávána v situaci, kdy odborníci již spolupracující s rodinou a dítětem potřebují v řešení situace dítěte a rodiny další rady od nezávislých odborníků. Na expertní případovou konferenci by měla v úseku tří až čtyř týdnů rovněž navazovat klasická případová konference. (Bechyňová, 2012: 33 - 43)

Obrázek 3: Možné složení účastníků klasické případové konference

Zdroj: autorka

Obrázek 4: Možné složení účastníků expertní případové konference

Zdroj: autorka

10 Náhradní rodinná péče (NRP)

10.1 Osvojení (adopce)

Osvojením neboli adopcí vzniká mezi osvojencem a osvojitelem takový vztah, jaký existuje mezi rodiči a dětmi. Mezi rodinami osvojitelů a osvojencem vzniká vztah příbuzenský. Osvojitelé jsou po pravomocném rozhodnutí soudu zapsáni do rodného listu dítěte na místo rodiče nebo rodičů a jsou zapsáni i do knihy narození příslušného matričního úřadu. K osvojení dítěte je třeba souhlasu zákonných zástupců (rodičů), a to i v případě, že jsou nezletilí. Pokud dochází k mezinárodnímu osvojení, je zapotřebí souhlasu Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí.⁹⁵

Podle současné platné právní úpravy zanesené v ustanoveních zákona o rodině, č. 94/1963 Sb. se osvojiteli mohou stát pouze osoby, které způsobem svého života zaručují, že osvojení nezletilého dítěte bude nejen ku prospěchu dítěte, ale také ku prospěchu společnosti. Osvojitelem se nemůže stát osoba, která není plně způsobilá k právním úkonům. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, přičemž je-li osvojované dítě schopné posoudit dosah institutu osvojení, je zapotřebí také jeho souhlasu. Při rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do osvojení, rozhoduje zároveň soud také o příjmení, které osvojenec dále ponese, a sice příjmení osvojitelů či osvojitele. Osvojení může soud na návrh osvojence či osvojitele zrušit jen ze závažných důvodů, přičemž nezrušitelně osvojit lze pouze dítě, které je straší jednoho roku. Před samotným rozhodnutím soudu o zrušitelné či nezrušitelné osvojení musí být dítě po dobu minimálně tří měsíců v péči budoucích osvojitelů, kteří o toto dítě pečují na vlastní náklady.⁹⁶

Nová úprava institutu osvojení bude od 1. ledna 2014 zanesena v novele občanského zákoníku, konkrétně v jeho druhé části. Podle nové právní úpravy se může osvojitelem stát pouze zletilá a svéprávná osoba, který svým způsobem života, svými vlastnostmi, důvody a pohnutkami vedoucími ji k osvojení dítěte zaručí, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Mezi osvojiteli a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, až na výjimky ne menší než šestnáct let. Je-li osvojované dítě starší dvanácti let věku, je k jeho osvojení potřeba také jeho souhlasu. Nesouhlasí-li osvojované dítě se změnou příjmení, rozhodne soud o tom, že může příjmení osvojitele či osvojitelů pouze připojit. Osvojení nebude možné zrušit po uplynutí lhůty tří let od rozhodnutí soudu o osvojení. Na návrh osvojitelů může soud

⁹⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁹⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

v případě, že je osvojení v nejlepším zájmu osvojeného dítěte, rozhodnout o tom, že je osvojení nezrušitelné, a to i přesto, že ještě neuplynula lhůta tří let od okamžiku rozhodnutí soudu o osvojení.⁹⁷

Zcela nově bude v ustanoveních novely občanského zákoníku zaneseno, že bylo-li osvojeno dítě, které je rodičem, vztahují se účinky tohoto osvojení také na jeho potomky. Dále budou mít osvojitelé uzákoněnou povinnost informovat osvojené dítě o tom, že bylo osvojeno, ještě před tím než započne školní docházku. Jakmile osvojené dítě nabude zletilosti, bude mít právo seznámit se se spisem, který byl o jeho osvojení veden. V určitých případech bude mít soud možnost nařídit nad úspěšností osvojení dohled.⁹⁸

10.2 Pěstounská péče (PP)

Soud může svěřit dítě do pěstounské péče osobě nebo také manželům v situaci, kdy to vyžaduje nejlepší zájem dítěte a pěstoun či pěstouni skýtají záruku řádné výchovy tohoto dítěte. Pěstounskou péčí upravuje nejen ustanovení § 45 zákona o rodině č. 93/1963 Sb., ale také pátá část zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 401/2012 Sb.⁹⁹

Před vlastním rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče, může být toto dítě na základě rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, do tzv. předpěstounské péče. Do této péče může být svěřeno nejen dítě, u kterého je před rozhodnutím soudu o svěřením do pěstounské péče nařízena ústavní výchova, ale také dítě, které je v péči rodičů, a tito s tím souhlasí. Dosáhlo-li dítě věku, kdy je schopno se vyjádřit a posoudit dosah svého svěřením do pěstounské péče, musí se přihlídnout také k jeho stanovisku.¹⁰⁰

Pěstounská péče může být soudem zrušena pouze z vážných důvodů, požádat její zrušení může také sám pěstoun, v tomto případě je soudem zrušena vždy.¹⁰¹

Pěstounská péče v zařízeních pěstounské péče byla zákonem č. 401/2012 Sb. zrušena. Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí uvádí, že s ohledem na

⁹⁷ Nový občanský zákoník: Rodinné právo. Osvojení nezletilého. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni-nezletileho/>.

⁹⁸ Nový občanský zákoník: Rodinné právo. Osvojení nezletilého. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni-nezletileho/>.

⁹⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

¹⁰⁰ Pěstouni mají právo na služby: Pěstounská péče. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: http://www.pestounskapece.cz/legislativa.php#pestounska_pece.

¹⁰¹ Pěstouni mají právo na služby: Pěstounská péče. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: http://www.pestounskapece.cz/legislativa.php#pestounska_pece.

zakotvení institutu dohod o výkonu pěstounské péče, došlo k této změně z důvodu nadbytečnosti těchto zařízení v systému náhradní rodinné péče.¹⁰²

10.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD)

Pěstounská péče na přechodnou dobu je institutem, který přinesla předcházející novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí již v roce 2006. Na svém významu však tento institut vzrostl až po přijetí novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí účinné od 1. ledna 2013. Pěstounská péče na přechodnou dobu je institutem, kterému je a bude věnována pozornost v rámci transformace systému péče o ohrožené děti. Základní myšlenkou je poskytnout dětem péči rodiče, i když ne biologického, a upřednostnit tuto péči před péčí institucionální. Jedná se o rodinnou, státem podporovanou a individuální formu péče o děti, které nemohou v danou chvíli vyrůstat v péči svých rodičů, ale zároveň nejsou dány předpoklady pro dlouhodobější umístění dítěte do pěstounské rodiny případně do osvojení. Pěstounská péče na přechodnou dobu by proto měla být řešením v situacích, které vyžadují krátkodobé umístění mimo biologickou rodinu dítěte. Pěstounská péče na přechodnou dobu může být poskytována buďto přímo v rodinách pěstounů nebo v zařízeních pro výkon pěstounské péče.¹⁰³

Pěstouni na přechodnou dobu musí stejně jako klasičtí, dlouhodobí pěstouni projít přípravou a jsou zařazeni do evidence pěstounů na přechodnou dobu vedenou krajskými úřady.¹⁰⁴ Pěstounská péče je zvláštní formou náhradní rodinné péče, která byla do českého právního systému poprvé zakotvena v roce 2006. Na svém významu vzrostla po přijetí novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí v lednu letošního roku. Zakotvení pěstounské péče na přechodnou dobu je možné nalézt v § 45a zákona o rodině. § 46a odst. 1 a 2 zákona o rodině výslovně říká: „*Soud může svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě (dále jen "pěstoun"), jestliže zájem dítěte vyžaduje svěření do takové péče a osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte. Soud může podle odstavce 1 na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle zvláštního právního předpisu zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče po přechodnou dobu, a to na a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě*

¹⁰²Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

¹⁰³Ministerstvo práce a sociálních věcí. Pěstounská péče na přechodnou dobu. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7296/Pestounska_pece_na_prechodnou_dobu.pdf.

¹⁰⁴Ministerstvo práce a sociálních věcí. Pěstounská péče na přechodnou dobu. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7296/Pestounska_pece_na_prechodnou_dobu.pdf.

vychovávat, b) dobu, po jejímž uplynutí lze podle § 68a dát souhlas rodiče s osvojením, nebo c) dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení.“ (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině)

Soud svěří dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu na základě návrhu podaného orgánem sociálně-právní ochrany dětí a to pouze osobám, které jsou vedené v evidenci osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.¹⁰⁵ Ke svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu může dojít i na základě podaného návrhu na vydání předběžného opatření podle § 76 a občanského soudního řádu, kdy soud o tomto návrhu rozhodne do 24 hodin od jeho podání. Uplyne-li doba 3 měsíců od jeho vykonatelnosti a soud nebude mít dostatek podkladů pro rozhodnutí ve věci samé, může být trvání předběžného opatření prodlouženo.¹⁰⁶

Pěstounská péče na přechodnou dobu by měla být řešením situace dítěte zejména tehdy, pokud rodiče nemohou o dítě po určitou dobu pečovat, ale existuje zde reálná možnost jeho návratu do jejich péče (pobyt rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody, dlouhodobější hospitalizace rodičů apod.) a ve chvíli, kdy se pro dítě hledá dlouhodobější či trvalá forma péče – péče pěstounská nebo osvojení. Dítě by mělo být do pěstounské péče na přechodnou dobu umístěno po pečlivé předchozí přípravě, kdy by dítěti měla nastat situace být vysvětlena přiměřeně jeho věku a rozumové vyspělosti a měl by být také zjištěn jeho názor. Existuje však také možnost, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu na základě předběžného opatření vydaného soudem do 24 hodin od podání návrhu a dítě tak s touto možností nemůže být seznámeno, nebo ve chvíli, kdy dají jeho rodiče souhlas s osvojením. Osobám v evidenci, tj. pěstounům na přechodnou dobu, nenáleží příspěvek při převzetí dítěte a na zakoupení motorového vozidla.¹⁰⁷

10.4 Práva a povinnosti pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu

Práva a povinnosti pěstounů, tj. osob pečujících, a pěstounů na přechodnou dobu, tj. osob v evidenci, jsou upravena zákonem č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, konkrétně ustanovením § 47a.¹⁰⁸

¹⁰⁵Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: http://www.svp-km.cz/soubory/metodicke_doporuceni_mpsv_c-6.pdf.

¹⁰⁶Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁰⁷Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: http://www.svp-km.cz/soubory/metodicke_doporuceni_mpsv_c-6.pdf.

¹⁰⁸Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

10.4.1 Práva pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu

Pěstouni i pěstouni na přechodnou dobu mají dle výše uvedeného zákona právo na poskytnutí dočasné nebo trvalé pomoci při zajišťování péče o svěřené dítě. Krátkodobá pomoc je pěstounům a pěstounům na přechodnou dobu poskytována: po dobu kdy pěstoun nebo pěstoun na přechodnou dobu je práceneschopný nebo ošetřuje osoby blízkou, při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí nebo při úmrtí osoby pěstounu či pěstounu na přechodnou dobu blízké. Celodenní pomoc při péči o svěřené dítě je pěstounům a pěstounům na přechodnou dobu poskytována v rozsahu minimálně 14 kalendářních dní v roce, pokud svěřené dítě dosáhlo alespoň dvou let věku.¹⁰⁹

Pěstouni i pěstouni na přechodnou dobu mají právo na zprostředkování odborné pomoci (psychologické, terapeutické apod.), a to alespoň jednou za 6 měsíců. Dále mají tyto osoby právo na zprostředkování či zajištění možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti péče a výchovy svěřeného dítěte, a to bezplatně. V souvislosti s povinností udržovat, prohlubovat a rozvíjet vztah svěřeného dítěte s jeho rodiči a dalšími blízkými osobami, mají pěstouni a pěstouni na přechodnou dobu právo na pomoc při plnění těchto povinností, včetně práva na zajištění místa pro uskutečnění styku dítěte s jeho blízkými a práva na asistenci u tohoto styku.¹¹⁰

10.4.2 Povinnosti pěstounů a pěstounů na přechodnou dobu

Povinností pečujících osob a osob v evidenci je zvyšovat si vzdělání v oblasti výchovy a péče o dítě. Zákonem stanovená rozsah této povinnosti je 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců. Dále jsou tyto osoby povinny udržovat, prohlubovat a rozvíjet sounáležitost svěřeného dítěte s rodiči a dalšími osobami dítěti blízkými a umožnit rodičům styk s dítětem, pokud soud nestanovil jinak. Pěstouni i pěstouni na přechodnou dobu jsou povinni umožnit obecním úřadům obce s rozšířenou působností, obecním úřadům, krajským úřadům či pověřeným osobám sledování naplňování obsahu dohody o výkonu pěstounské péče. Zaměstnanci těchto orgánů jsou povinni být v osobním kontaktu s osobami pečujícími, osobami v evidenci a těmito svěřenými dětmi alespoň jednou za dva měsíce.¹¹¹

¹⁰⁹Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹⁰Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹¹Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

10.5 Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohody o výkonu pěstounské péče jsou v systému poskytování sociálně-právní ochrany dětem nově zakotveny, a to s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí účinné od 1. ledna 2013.

Dohoda o výkonu pěstounské péče upravuje podrobnosti výkonu (práva a povinnosti) této péče a bude uzavírána mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a pěstouny, případně mezi krajskými úřady a pěstouny na přechodnou dobu. Příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností nebo krajským úřadem je úřad, v jehož obvodu má osoba pečující či osoba v evidenci hlášený trvalý pobyt. Pěstouni a pěstouni na přechodnou dobu mohou tuto dohodu uzavřít také s obecním úřadem, krajským úřadem nebo fyzickými či právnickými osobami, které mají pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.¹¹²

10.6 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče jsou od 1. ledna 2013 nově upraveny v zákoně č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, konkrétně v § 47e - §47za.

Dávkami pěstounské péče jsou: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, odměna pěstouna, odměna osobám v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu), příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče. První čtyři typy dávek budou blíže popsány v tabulkách uvedených níže.¹¹³

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla náleží pečující osobě, která pečuje alespoň o tři děti nebo má nárok na dávku odměny pěstouna z důvodu péči o tři děti, a která zakoupila osobní motorové vozidlo či případně zajistila jeho opravu. Výše příspěvku činí 70 % z pořizovací ceny tohoto vozidla, nesmí však celkově přesáhnout sumu 100 000 Kč, přičemž součet těchto poskytnutých dávek nesmí za posledních 10 let přesáhnout výši 200 000 Kč. Osoby pečující nesmí toto motorové vozidlo užívat k výdělečné činnosti.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží osobám, které byly ke dni dosažení své zletilosti svěřené v pěstounské péči, ať již v pěstounské péči klasické či po přechodnou dobu.¹¹⁴

¹¹²Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-20]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

¹¹³Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹¹⁴Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Pěstounskou péčí se rozumí péče o dítě nebo děti *osobou v evidenci* (osoba vedená v evidenci osob, která může vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu) nebo *osobou pečující*. Pečující osoba je:

- a) osoba, která je pěstounem,
- b) osoba, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem či poručníkem, a to po dobu, po kterou má dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- c) osoba, které je dítě předpěstounské péče,
- d) osoba, která je poručníkem a o dítě osobně pečuje,
- e) osoba, která má ve své péči dítě, k němuž není vázána vyživovací povinností, a to po dobu, po kterou běží soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte.¹¹⁵

Tabulka 5: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Věk dítěte	Výše příspěvku v Kč za měsíc
0 - 6 let	4 500
6 - 12 let	5 550
12 - 18 let	6 350
18 - 26 let	6 600

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Dávky pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>.

Tabulka 6: Odměna osobám pečujícím

Výše odměny v Kč za měsíc	Počet dětí
8 000	Péče o jedno dítě
12 000	Péče o dvě děti
20 000	Péče o tři a více dětí nebo péče alespoň o jedno dítě, které je závislé na péči jiné fyzické osoby ve stupni 2, 3 a 4. Za každé další svěřené dítě, které je závislé na péči jiné fyzické osoby se částka 20 000 Kč navyšuje o 4 000 Kč/měsíc.

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Dávky pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>.

¹¹⁵ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Dávky pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>.

Tabulka 7: Odměna pro osoby v evidenci (pro pěstouny na přechodnou dobu)

Výše odměny v Kč za měsíc	Podmínka nároku
20 000	Od okamžiku zařazení do evidence osob vhodných vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu (i za situace, že aktuálně nepečuje o dítě)
24 000	Pečuje-li osoba o dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni 2, 3 a 4.

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Dávky pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>.

Tabulka 8: Příspěvek při převzetí dítěte

Věk dítěte	Výše příspěvku v Kč
0 - 6 let	8 000
6 - 12 let	9 000
12 - 18 let	10 000

Zdroj: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Dávky pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>.

10.7 Poručnictví

Poručnictví je institut zanesený v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb., konkrétně v § 78. Dítěti, jehož rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemohou svoji rodičovskou zodpovědnost vykonávat v plném rozsahu nebo nejsou způsobilí k právním úkonům, ustanoví soud poručníka. Poručník, který se ujme své funkce, může dítě vychovávat, spravovat jeho majetek a jmění a zastupovat jej. Poručník tak nabývá práv a povinností, jaké jinak náleží rodičům dítěte, není však k dítěti vázán vyživovací povinností. Poručníka stanoví dítěti soud, je-li to možné, ustanoví dítěti poručníka, kterého doporučili jeho rodiče. Pokud se nenajde vhodná osoba, která by se mohla této funkce ujmout, může být dítěti jako poručník ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí. Za řádný výkon své funkce poručník pravidelně zodpovídá soudu, jestliže nevykonává svoji funkci řádně, může jej soud této funkce odvolat. Poručník může být této funkce také na základě vlastního návrhu.¹¹⁶

10.8 Pěstounská péče v některých zahraničních zemích

Pěstounská péče má v současné době své důležité místo nejen v systému náhradní rodinné péče v České republice, ale také v dalších zemích. V této kapitole bude nastíněn princip a fungování pěstounské péče v některých zahraničních zemích. V Evropě je

¹¹⁶ Zákon č. 94/1963 sb., o rodině.

pěstounská péče upřednostňována před péčí ústavní zejména ve Velké Británii, Nizozemsku, Irsku, Rakousku či skandinávských zemích s výjimkou Dánska. Postupně dochází v evropských zemích k profesionalizaci pěstounské péče, kdy lidé mají pěstounství jako zaměstnání, jsou profesionálně vyškoleni a pobírají mzdu.¹¹⁷ (Sychrová: 14) Obecně je možné říci, že skandinávské země jsou v oblasti pěstounské péče velmi pokrokové a pěstounskou péči propagují, zatímco státy jižní či východní Evropy jsou v otázce péče o děti konzervativnější a méně rozvinuté.¹¹⁸

Od roku 1981 celosvětově působí Mezinárodní organizace pěstounské péče (IFCO) podporující pěstounské rodiny v 68 zemích světa. Nemá žádné zaměstnance, složena je pouze z dobrovolníků a členských organizací v jednotlivých státech. Činnost IFCO vyplývá z Úmluvy o právech dítěte, která dětem stanovuje právo vyrůstat v rodinném prostředí.¹¹⁹

10.8.1 Evropské modely pěstounské péče

Jednotlivé modely pěstounské péče vyskytující se v evropských zemích budou popsány dále v kapitole.¹²⁰

- **Příbuzenská pěstounská péče**

Příbuzenská pěstounská péče je nejstarší formou péče o děti, které nemohou vyrůstat v péči svých rodičů. V mnoha zemích je tato forma péče podporována.

- **Tradiční pěstounská péče**

Tradiční pěstounská péče je péče pěstounské rodiny o dítě nebo děti, které mají běžné potřeby jako jejich vrstevníci, ale nemají odpovídající zázemí ve své biologické rodině.

- **Specializovaná pěstounská péče**

Specializovaná pěstounská péče je vhodná pro děti, které mají závažné emoční nebo zdravotní problémy. Pěstouni mající svěřené děti do specializované péče musejí být profesionálně proškoleni a při péči o dítě používají potřebné terapeutické postupy.

- **Profesionální pěstounská péče**

Profesionální pěstounská péče je profese, která je ohodnocená platem. Profesionální pěstouni musejí mít kvalifikaci v některém ze sociálních oborů – sociální práce, speciální pedagogiky apod.

¹¹⁷SYCHROVÁ, A. Pohledy na praxi zahraničních systémů péče o ohrožené děti. s. 12. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <https://aosp.upce.cz/article/viewFile/133/95>.

¹¹⁸Ministerstvo práce a sociálních věcí: Evropské modely pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/16318>.

¹¹⁹IFCO: About IFCO. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.ifco.info/about-ifco>.

¹²⁰Žena-in: Evropské modely pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://zena-in.cz/clanek/evropske-modely-pestounske-pecce/kategorie/deti>.

- **Krizová pěstounská péče**

Krizová pěstounská péče je přechodným řešením situace dítěte do doby, než se stabilizuje situace v jeho biologické rodině.

- **Odlehčovací pěstounská péče**

Odlehčovací pěstounská péče je směřována k rodičům těžce postižených dětí za účelem úlevy od psychické a fyzické zátěže spojené s péčí o dítě s postižením.

- **Podpůrná pěstounská péče**

Podpora pěstounských rodin je směřována k biologickým rodinám dětí v tíživých životních situacích. Jedná se například o podporu emoční nebo informační.

- **Privátní pěstounská péče**

Privátní pěstounská péče spočívá v tom, že si biologičtí rodiče najdou pěstounskou rodinu pro své dítě svépomocí, dítě tak není do pěstounské péče svěřeno z rozhodnutí soudu. Privátní pěstounská péče funguje například v Itálii.¹²¹

10.8.2 Švédsko

Ve Švédsku je pěstounská péče včetně té profesionální zakotvena v zákoně *Socialtjänstlagen* z roku 1989. Veškeré služby a kompetence spojené s pěstounskou péčí jsou ve Švédsku v rukách státu, kdy stát zodpovídá za výběr a přípravu budoucích pěstounů. Jedním z kritérií, která musí pěstouni splňovat, je podmínka, že nesmí být o více než 45 let starší než je dítě, které by mělo do pěstounské rodiny přijít. Tato podmínka nemusí být splněna za situace, kdy se jedná o pěstounskou péči v rámci rodiny.¹²²

S profesionálními pěstouny se ve Švédsku rovněž uzavírá dohoda, v níž jsou zakotvená práva a povinnosti pěstounů, pojištění pěstounů, ale také sankce a mechanismy kontroly. Profesionální pěstounská péče nekončí ve Švédsku zletilostí dítěte, ale může trvat do 21-ti let věku dítěte a případně i déle. Do péče profesionálních pěstounů nesmějí být umístěny více než 4 děti.¹²³

¹²¹Zena-in: Evropské modely pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://zena-in.cz/clanek/evropske-modely-pestounske-pece/kategorie/deti>.

¹²²BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 18 – 19. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹²³BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 63. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

Na rozdíl od České republiky není v současné době ve švédských zákonech zakotvena povinnost pěstounů se vzdělávat. Zakotvení vzdělávání pěstounů do legislativy se však v nejbližší době plánuje. Nábor nových pěstounů probíhá ve třech fázích – první fází je podání a kontrola žádosti k zařazení do evidence pěstounských rodin, ve druhé fázi probíhá pohovor s budoucími pěstouny v jejich bydlišti vedený dvěma sociálními pracovníky, ve třetí fázi probíhá vyhodnocování pohovoru s žadatelem a prováděné několikačlennou pracovní skupinou. Cílem je vždy posoudit silné a slabé stránky budoucích pěstounů a najít do jejich péče vhodné dítě. Nábor nových pěstounů probíhá ve Švédsku prostřednictvím médií.¹²⁴

Podmínky příbuzenské pěstounské péče jsou ve Švédsku přísnější oproti jiným evropským zemím, jelikož i příbuzní, kteří chtějí přijmout dítě do pěstounské péče, musí projít procesem náboru a přípravy k přijetí dítěte.¹²⁵

10.8.3 Slovensko

Problematika sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately je na Slovensku upravena zákonem č. 305/2005 Sb. Pěstounská péče, osvojení a mezinárodní osvojení je upraveno v části třetí tohoto zákona, konkrétně v § 33 - § 44.¹²⁶ Dále je problematika náhradní rodinné péče (náhradní starostlivosti) zakotvena v zákoně č. 36/2005 Sb., zákoně o rodině, který vstoupil v platnost k 11. únoru 2005 a nahradil dosud platnou právní úpravu z roku 1963, která však nezakotvovala ucelenou úpravu náhradní rodinné péče ve Slovenské republice.¹²⁷ Od zavedení těchto zákonů, tj. od roku 2005, dochází k postupnému snižování počtu dětí umístěných v ústavní péči a k nárůstu počtu dětí vyrůstajících v pěstounských rodinách. Po dvou letech od zavedení zákona o sociálně-právní ochraně dětí a sociální kuratele došlo k navýšení počtu dětí umístěných v pěstounské péči o 15% a ke snížení počtu dětí umístěných v ústavních zařízeních o 12 %.¹²⁸

Pohled na péči v ústavních zařízeních se změnil po roce 1989, kdy začaly být na Slovensku postupně posazovány následující principy: a) děti by měly mít možnost výběru

¹²⁴ Čí je dítě? Workshop představil také pěstounskou péči na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/173-workshop-predstavil-take-.html>.

¹²⁵ Rodina je základ. Evropské modely pěstounské péče. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.rodinajezaklad.sk/index.php/dokumenty-a-clanky/clanky-zo-zahranicia/58-dokumenty-a-clanky/clanky-zo-zahranicia/223-evropske-modely-pestounske-pece>.

¹²⁶ Zákon č. 305/2005 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele a o změně a doplnění některých zákonů.

¹²⁷ Pěstouni mají právo na služby: Náhradná starostlivosť na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.pestounskapece.cz/slovensko.php>.

¹²⁸ Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

svých vychovatelů, b) sourozenci by měli vyrůstat v jedné rodinné skupině a blízko svého trvalého bydliště, c) upřednostnění systému náhradní péče v samostatných výchovných skupinách, přičemž filozofie umístování dětí do ústavních zařízení by měla vycházet z předpokladu, že se jedná o přechodné vyřešení jejich současné situace, paradoxem však zůstává, že zde děti zůstávají v této péči až do dovršení zletilosti.¹²⁹

Profesionální pěstounská péče vznikla na Slovensku roku 1995, kdy začalo působit prvních šest profesionálních pěstounských rodin. Profesionální pěstounská péče je zakotvena v zákoně o sociální pomoci z roku 1998 a v zákoně o školských zařízeních z roku 1993. Profesionální pěstounská péče na Slovensku je specifická v tom, že profesionální pěstouni jsou vlastně zaměstnanci dětských domovů a o zařazení dětí do těchto rodin nerozhodují soudy, nýbrž ředitelé zařízení. I přesto, že tedy dítě žije v rodině, nemají pěstouni téměř žádné pravomoci. Ty stále náleží řediteli konkrétního zařízení, jehož zaměstnanci pěstouni jsou. Každé dítě svěřené do profesionální pěstounské rodiny je započítáváno jako polovina pracovního úvazku pěstouna (pokud je dítě handicapované, je započteno jako celý pracovní úvazek). Vzhledem k tomu, že profesionální rodiče jsou zaměstnanci a měli by dodržovat jednotlivá ustanovení zákoníku práce (dovolené, pracovní přestávky), měla by tato otázka být do budoucna řešena, jelikož nemohou tento předpis striktně dodržet.¹³⁰ Profesionální rodič může mít v péči maximálně tři děti (manželský pár tedy 6) a péči o děti vykonává ve vlastním bytě nebo domě.¹³¹ Profesionální pěstouni musejí mít alespoň středoškolské vzdělání, ideálním vzděláním je vzdělání v oblasti speciální pedagogiky.¹³² Příprava na výkon profesionální pěstounské péče je stanovena v rozsahu 40 hodin, pokud osoba splní svým dosaženým vzděláním pedagogickou způsobilost. Pokud osoba má jinou vysokoškolské vzdělání než pedagogické nebo má středoškolské vzdělání ukončené maturitou, musí absolvovat přípravu v rozsahu 60 hodin.¹³³ Slovenský stát financuje dětem stravu, oblečení a

¹²⁹Pěstouni mají právo na služby: Náhradná starostlivosť na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.pestounskapece.cz/slovensko.php>.

¹³⁰BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 25 - 26. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹³¹Čí je dítě? Workshop představil také pěstounskou péči na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/173-workshop-predstavil-take-.html>.

¹³²BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 25 - 26. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹³³Pěstouni mají právo na služby: Náhradná starostlivosť na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.pestounskapece.cz/slovensko.php>.

další výdaje.¹³⁴ Pokud dítě umístěné do pěstounské péče stále studuje, je možné, aby setrvalo v péči pěstounské rodiny až do 25-ti let svého věku.¹³⁵ Na Slovensku je plánovaná novelizace zákona, ve které by mělo být uzákoněno, že děti do 6-ti let věku musí být umístovány v profesionálních pěstounských rodinách. Osvojení a klasická pěstounská péče funguje na Slovensku podobně jako v České republice.¹³⁶

10.8.3.1 Občanské sdružení Návrat

Občanské sdružení Návrat je nestátní neziskovou organizací zabývající se náhradní rodinnou péčí a podporou návratu dětí umístěných v ústavních zařízeních zpět do biologických rodin. Organizace působí na Slovensku od roku 1993 a v současné době má 7 regionálních poboček v republice. Odborné služby poskytuje rodinám ve dvou základních oblastech – náhradní rodinné péči a sanaci ohrožených rodin.¹³⁷

Organizace se také zabývá vyhledáváním a přípravou nových náhradních rodičů - především těch, kteří jsou ochotni přijmout do péče znevýhodněné děti. Od roku 2006 poskytuje Návrat také sanační služby ohroženým rodinám. Doplnkovou službou organizace je tvorba komunikačních a mediálních projektů na regionální i celorepublikové úrovni.¹³⁸

¹³⁴Čí je dítě? Workshop představil také pěstounskou péči na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/173-workshop-predstavil-take-.html>.

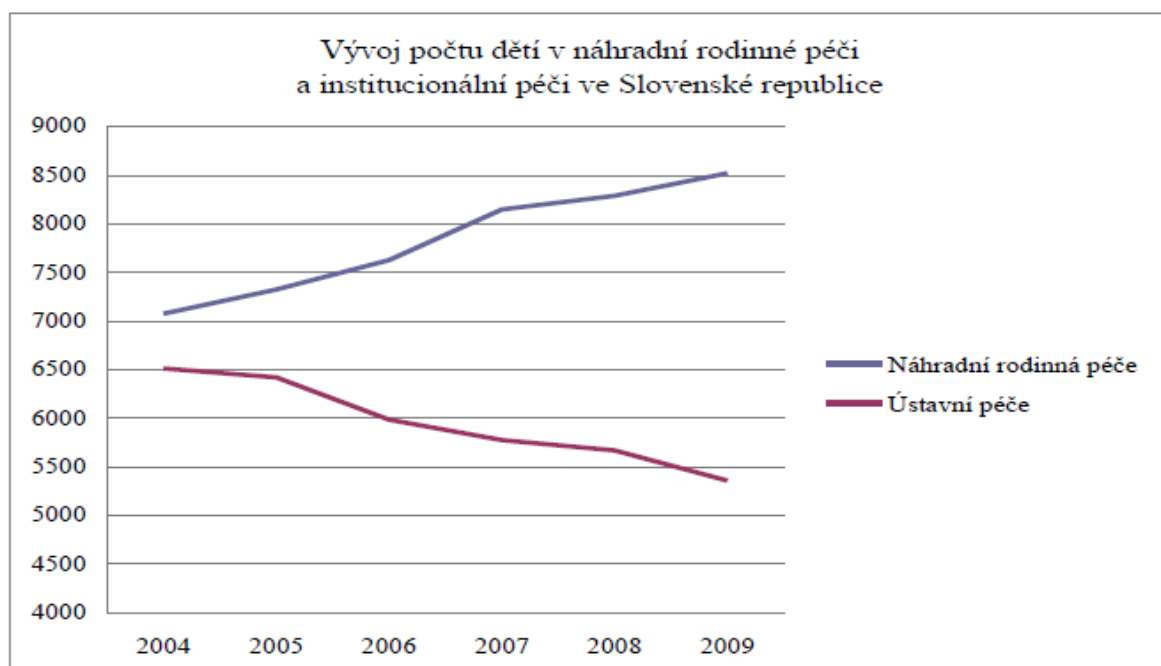
¹³⁵BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 25 – 26. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹³⁶Čí je dítě? Workshop představil také pěstounskou péči na Slovensku. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/173-workshop-predstavil-take-.html>.

¹³⁷Návrat: O nás. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: <http://www.navrat.sk/?lang=SK&cat=a5ec1d344ccb3dedec6354de61dafa01>.

¹³⁸Návrat: Čo robíme. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: <http://www.navrat.sk/?lang=SK&cat=a1b8e87c9aef6ddd0109b9ce9a8a6bf0>.

Obrázek 5: Vývoj počtu dětí v náhradní rodinné péči a institucionální péči ve Slovenské republice

Zdroj: Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

10.8.4 Velká Británie

Ve Velké Británii je v současné době v pěstounských rodinách umístěno okolo 51 000 dětí. Pěstounských rodin funguje přes 67 000, i přesto by jich bylo asi ještě 9 000 potřebných.¹³⁹ Oproti roku 2002, kdy v Británii fungovalo přibližně 25 000 pěstounských rodin, ve kterých bylo umístěno asi 34 000 dětí, se tedy jedná o velký nárůst. Problémem většiny současných pěstounů je jejich vysoký věk pohybující se kolem hranice důchodového věku.¹⁴⁰ Žadatelé o pěstounskou péči se mohou registrovat jak u státních úřadů, tak i u nezávislé pěstounské agentury, kde je s nimi sepsána žádost, ke které doloží výpis z trestního rejstříku, zprávu o svém zdravotním stavu, zprávu sociálního úřadu, ale také písemné doporučení dvou blízkých osob. Poté proběhnou opakovaná sociální šetření v bydlišti žadatelů, při kterých je s nimi i dalšími členy domácnosti proveden pohovor a jsou zjištěna jejich očekávání. Na základě dojde poté k vyhodnocení žadatelů a následnému povinnému proškolení. (Piskačová, 2004: 26)

¹³⁹ Čí je dítě? Jak vypadá výběr pěstounů ve Velké Británii? [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/224-jak-vypada-vyber-pestounu.html>.

¹⁴⁰ BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 63. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

Pěstounská péče vzrostla ve Velké Británii na významu v 70. letech 20. století, kdy se zvedla velká vlna nevole proti umístění dětí do ústavních zařízení. V současné době se již ukázalo, že pěstounská péče je vhodným řešením ne pro každé dítě. Ve Velké Británii však již fungovala o mnoho let dříve, a sice od roku 1948, kdy byl přijat zákon The Children Act, který upřednostňoval formu rodinné péče před formou péče ústavní.¹⁴¹

Pěstounská péče funguje ve Velké Británii ve čtyřech (pěti) formách – krátkodobé formě, trvající maximálně jeden rok, střednědobé formě, která může být konkrétně zaměřena například na terapii, dlouhodobé formě a formě sdílené, která je pravidelná a s cílem ulevit rodičům i dětem.¹⁴² Pátou formou pěstounské péče je forma azylová (emergentní).

- **Krátkodobá forma péče**

Krátkodobá forma péče je péče trvající dny až měsíce. Děti jsou do této péče svěřovány po dobu, po kterou nejsou rodiče schopni o ně osobně pečovat například z důvodu hospitalizace, nebo předtím, než jsou osvojeni adoptivními rodiči.

- **Střednědobá forma péče**

Střednědobá forma pěstounské péče je ve Velké Británii nejvíce využívána. Hlavním cílem této formy péče je poskytnout biologickým rodičům čas pro vyřešení jejich problémů a stabilizaci situace v rodině. Děti svěřené do střednědobé pěstounské péče vyžadují zvýšenou pozornost i péči.

- **Dlouhodobá forma péče**

Dlouhodobá pěstounská péče je péče trvající dva roky a více, nebo také trvá do dovršení zletilosti dítěte. Z této formy pěstounské péče jsou děti svými pěstouny nejčastěji osvojovány, jelikož je malá pravděpodobnost, že se budou moci vrátit do péče svých biologických rodičů.

- **Sdílená (respitní) forma péče**

Respitní forma péče je pravidelná a opakující se forma péče, při které je biologickým rodičům i dětem poskytován prostor pro odpočinek a úlevu. Využívají ji nejen rodiny, ve kterých rodiče pečují o těžce postižené nezletilé dítě, ale také rodiny, kde vyrůstá dítě s poruchami učení nebo dospívající dítě mající konflikty se svými blízkými.

¹⁴¹BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 28. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹⁴²Čí je dítě? Jak vypadá výběr pěstounů ve Velké Británii? [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/224-jak-vypada-vyber-pestounu.html>.

Pěstouni angažovaní v respitní formě péče jsou vyškoleni a placeni na základě rozhodnutí britských úřadů. Někteří pěstouni jsou profesionálové, jiní dobrovolníci. Snahou je, aby děti byly opakovaně umístovány do stejné pěstounské rodiny.

Respitní forma pěstounské péče je v Británii považována za klíčovou službu poskytovanou rodinám s postiženými dětmi umožňující dětem také integraci do širší společnosti.

- **Azylová (emergentní) forma péče**

Azylová forma pěstounské péče je jakousi krizovou formou péče. Pěstouni jsou placeni za to, že jsou schopni kdykoliv přijmout dítě do své péče. Této formy péče se využívá v akutních situacích, kdy dítě musí být umístěno například uprostřed noci. Účelem této péče je poskytnout dítěti azyl na maximálně několik dní, než se pro dítě najde vhodná dlouhodobější péče.¹⁴³

10.8.5 Rakousko

Klíčovou úlohu v poskytování sociálně-právní ochrany v Rakousku mají kraje (district), které vedou odbory ochrany dítěte, a organizují, kontrolují a financují služby pro rodiny. Služby pro rodiny jsou většinou poskytovány nestátními neziskovými organizacemi financovanými státem a dělí se do dvou kategorií – na služby *rodinu podporující* (zahrnující rodinná intervenční centra nebo rodinné komunitní jednotky pro krátkodobý pobyt) a na služby *rodinu nahrazující* (zahrnují zejména profesionální pěstounskou péči a rodinné komunitní jednotky pro dlouhodobě pobyty dětí - služby jsou využívány v situacích, kdy je malá šance k návratu dítěte do rodiny). V Rakousku je upřednostňována péče rodiny před péčí institucionální.¹⁴⁴

Hlavními znaky rakouského modelu deinstitucionalizace jsou: snížení počtu dětí umístovaných do ústavní výchovy spočívající ve vybudování široké sociální sítě služeb pro rodiny s dětmi, provozování sítě rodinných jednotek, kdy by v běžných bytech žilo v péči 2 až 3 vychovatelů přibližně 5 dětí, a zavedení systému plánování péče o děti v institucích a pravidelné revize individuálních plánů ochrany dítěte nezávislým odborníkem.¹⁴⁵

¹⁴³BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Praha: VÚPSV. 2002. s. 27 – 28. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

¹⁴⁴Ministerstvo práce a sociálních věcí. Systém péče a ochrany dětí v Rakousku – inspirace pro nás. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/4151>.

¹⁴⁵Ministerstvo práce a sociálních věcí. Systém péče a ochrany dětí v Rakousku – inspirace pro nás. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/4151>.

Rakousko je zemí, ve které za účelem zajištění péče náhradních rodičů opuštěným dětem vznikly v roce 1949 SOS dětské vesničky (Kinderdorf). V této době sloužily vesničky především válečným sirotkům. Cílem dětských vesniček bylo přiblížit péči co možná nejvíce opravdové rodině. SOS vesnička je jakýmsi společenstvím, které se skládá z přibližně 15 domů, dále z domu ředitele a domu pro psychology, logopedy a pedagogy. Vesničky jsou situovány v rámci obcí, děti tak navštěvují obecní školky a školy a navazují vztahy s okolním prostředím.¹⁴⁶

¹⁴⁶Wikipedia: SOS dětské vesničky. [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/SOS_d%C4%9Btsk%C3%A9_vesni%C4%8Dky.

11 Standardy kvality sociálně-právní ochrany dítěte

Standardy kvality sociálně-právní ochrany jsou novinkou v systému péče o ohrožené děti a od 1. ledna 2013 jsou zakotveny v novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 401/2012 Sb. Dosud byly standardy kvality závazné pouze pro poskytovatele sociálních služeb, činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí tak bude první úřední agendou v republice, která bude vykonávána na základě standardů kvality práce.¹⁴⁷ Standardy kvality zahrnují standardy sociální práce s klientem, standardy personálního a organizačního zajištění výkonu sociálně-právní ochrany, principy a bodové ohodnocení výkonu sociálně-právní ochrany a technicko-provozní zajištění sociálně-právní ochrany. Standardy kvality sociálně-právní ochrany jsou povinny se řídit nejen orgány sociálně-právní ochrany dětí, ale také osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.¹⁴⁸ Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona č. 401/2012 Sb. stanovuje, že se plnění standardů kvality sociálně-právní ochrany hodnotí body. Za každé splněné kritérium standardů se započítává jeden bod.¹⁴⁹

Hlavním důvodem pro zavedení standardů kvality do výkonu sociálně-právní ochrany dětí byla odlišná úroveň kvality a roztržitost postupů při výkonu této agendy. Před zakotvením standardů kvality práce do zákona o sociálně-právní ochraně dětí neměly osoby dotčené výkonem sociálně-právní ochrany ani stát záruku toho, že je tato agenda vykonávána kvalitně. Závazným termínem pro vypracování standardů kvality sociálně-právní ochrany je 31. prosinec 2014. Od tohoto data se musí orgány sociálně-právní ochrany dětí, osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc standardy při výkonu svojí činnosti řídit.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Čí je dítě? Zákon o SPOD, díl šestý: Standardy kvality v oblasti SPOD. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/228-zakon-o-spod,-dil-sesty-.html>.

¹⁴⁸ Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁴⁹ Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁵⁰ Čí je dítě? Zákon o SPOD, díl šestý: Standardy kvality v oblasti SPOD. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/228-zakon-o-spod,-dil-sesty-.html>.

Tabulka 9: Standardy kvality sociálně-právní ochrany dítěte

Číslo a název standardu	Kritérium
č. 1: <i>Místní a časová dostupnost</i>	1a – 1b
č. 2: <i>Prostředí a podmínky</i>	2a – 2d
č. 3: <i>Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany dětí</i>	3a – 3b
č. 4: <i>Personální zabezpečení výkonu sociálně-právní ochrany dětí</i>	4a – 4c
č. 5: <i>Přijímání a zaškolování</i>	5a – 5e
č. 6: <i>Profesní rozvoj zaměstnanců</i>	6a – 6b
č. 7: <i>Prevence</i>	7a – 7b
č. 8: <i>Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu</i>	8a – 8d
č. 9: <i>Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte</i>	9a – 9d
č. 10: <i>Kontrola případu</i>	10a
č. 11 : <i>Rizikové a nouzové situace</i>	11a
č. 12: <i>Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany</i>	12a – 12b
č. 13: <i>Vyřizování a podávání stížností</i>	13a – 13b
č. 14: <i>Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další fyzické a právnické osoby</i>	14a
č. 15: <i>Rizikové, havarijní a nouzové situace</i>	15a
č. 16: <i>Zvyšování kvality výkonu sociálně-právní ochrany</i>	16a – 16b

Zdroj: Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

12 Výzkumná část diplomové práce

Dotazníkové šetření k diplomové práci proběhlo v měsíci prosinci 2013. Dotazník obsahoval celkem třináct otázek, z nichž sedm bylo uzavřených, respondenti na ně odpovídali výběrem z konkrétních možností, dvě otázky byly otevřené a čtyři otázky byly polootevřené.

12.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výběrový soubor tvořili zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Jednalo se o zaměstnance Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici. Respondenti byli osloveni osobně nebo prostřednictvím e-mailu. Všechny výše uvedené instituce se nacházejí na bývalém okrese Klatovy, příslušným soudem prvního stupně v řízeních opatrovnických (řízení o úpravě výchovy a výživy, úpravě rodičovského styku, o přiznání rodičovské zodpovědnosti apod.), řízeních civilních (určování a popírání otcovství) a řízeních trestních (řízení ve věci trestné činnosti mládeže) je pro tyto orgány Okresní soud v Klatovech, odvolacím soudem poté Krajský soud v Plzni. Nadřízený a metodický orgán je pro tyto instituce rovněž totožný, a sice Krajský úřad Plzeňského kraje se sídlem v Plzni.

Na úsecích sociálně-právní ochrany Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici je v současné době zařazeno celkem 17 zaměstnanců, dotazník byl předán či zaslán 16 z nich. Návratnost dotazníků byla téměř 70 %.

K interpretaci získaných dat z otázek číslo 1 až číslo 4 a otázek číslo 9 až číslo 13 jsou použity tabulky nebo jsou výsledky procentně zaneseny v grafech. Data, která byla získána z otázek číslo 5 až číslo 8, budou vyhodnocena v textu.

12.2 Výsledky dotazníkového šetření

Data, která byla získána v rámci dotazníkového šetření, jsou dále zpracována v textu a prostřednictvím grafů a tabulek. Vzor dotazníku je součástí diplomové práce v kapitole Přílohy.

Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností je jedenáct žen (graf 1). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

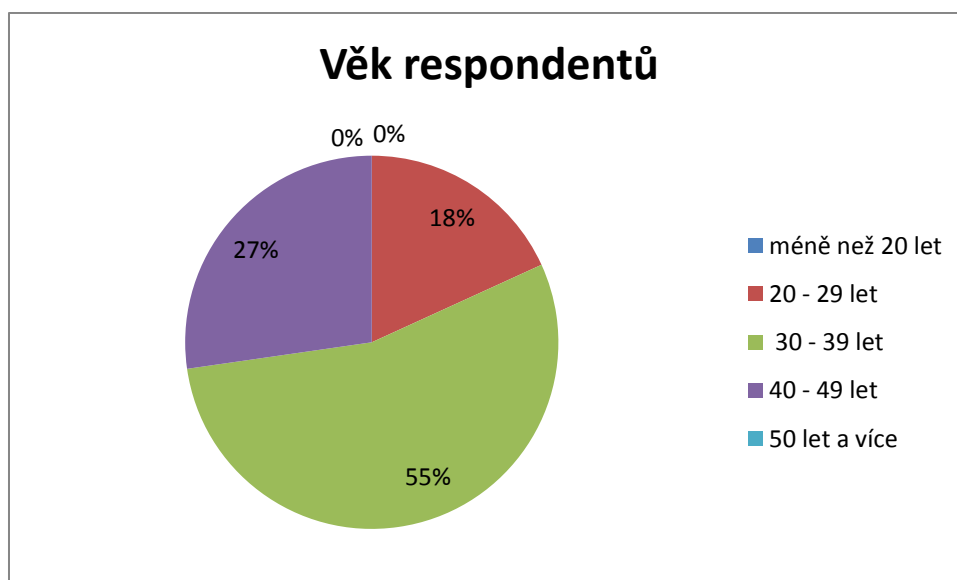
Tabulka 10: Pohlaví respondentů (k otázce č. 1)

Pohlaví	Počet
Muž	0
Žena	11

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 2: Věk respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností jsou dva ve věku 20 – 29 let, šest pracovníků ve věku 30 – 39 let a tři pracovníci ve věku 40 – 49 let (graf 2). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 2: Věk respondentů (k otázce č. 2)

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 11: Věk respondentů (k otázce č. 2)

Věk	Počet
Méně než 20 let	0
20 – 29 let	2
30 – 39 let	6
40 – 49 let	3
50 a více let	0

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností mají dva pracovníci dokončené středoškolské vzdělání, jeden pracovník dokončené vyšší odborné vzdělání, pět pracovníků dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání a tři pracovníci dokončené vysokoškolské magisterské vzdělání (graf 3). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (k otázce č. 3)

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 12: Nejvyšší dosažené vzdělání (k otázce č. 3)

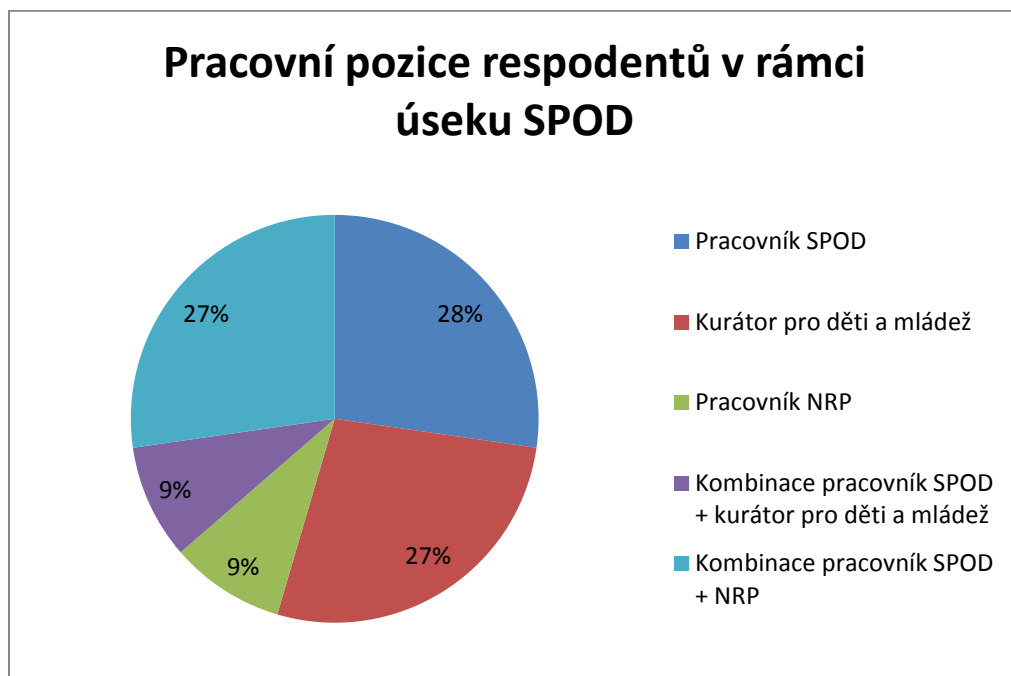
Dosažené vzdělání	Počet
Středoškolské	2
Vyšší odborné	1
Vysokoškolské bakalářské	5
Vysokoškolské magisterské	3

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 4: Pracovní pozice respondentů v rámci úseku SPOD (sociálně-právní ochrany dětí)

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působí tři pracovníci na pozici pracovníků sociálně-právní ochrany, tři pracovníci na pozici kurátora pro děti a mládež, jeden pracovník na pozici pracovníka zajišťujícího agendu náhradní rodinné péče, jeden pracovník působí v rámci svého pracovního úvazku na pozici pracovníka sociálně-právní ochrany a kurátora pro děti a mládež, tři pracovníci působí v rámci svého pracovního úvazku na pozici pracovníka sociálně-právní ochrany a pracovníka zajišťujícího agendu náhradní rodinné péče (graf 4). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 4: Pracovní pozice respondentů v rámci úseku SPOD (k otázce č. 4)

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 13: Pracovní pozice respondentů v rámci úseku SPOD (k otázce č. 4)

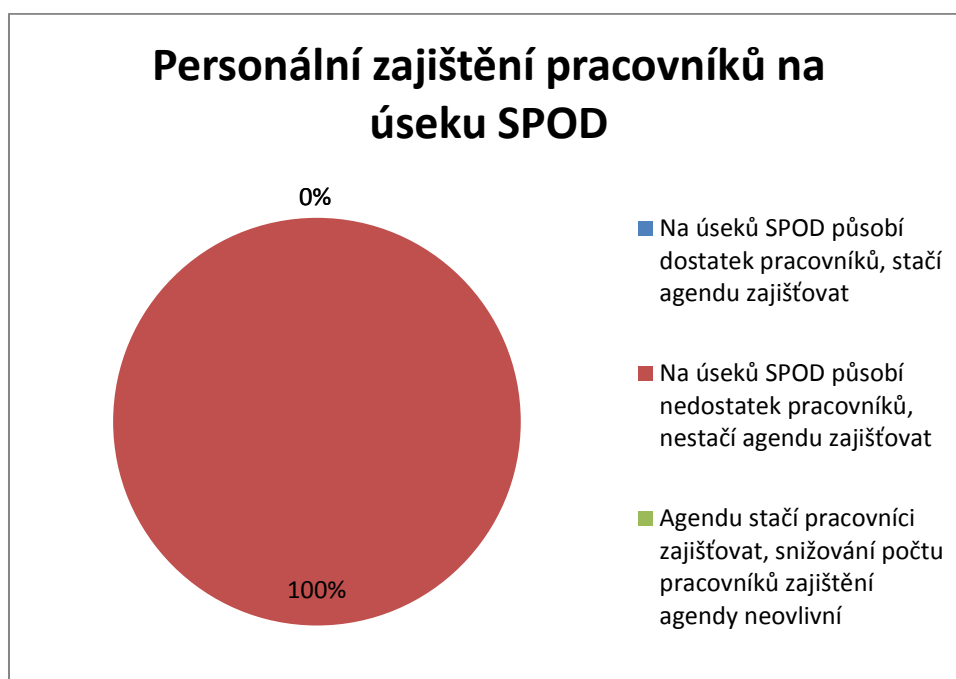
Pracovní pozice	Počet
Pracovník SPOD	3
Kurátor pro děti a mládež	3
Pracovník NRP	1
Pracovník SPOD + kurátor	1
Pracovník SPOD + NRP	3

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 9: Personální zajištění pracovníků na úseku SPOD

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zastává všech jedenáct pracovníků zařazených na úseku sociálně-právní ochrany dětí názor, že současné zajištění počtu pracovníků není pro výkon agendy sociálně-právní ochrany dětí dostačující (graf 5). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 5: Personální zajištění pracovníků na úseku SPOD (k otázce č. 9)

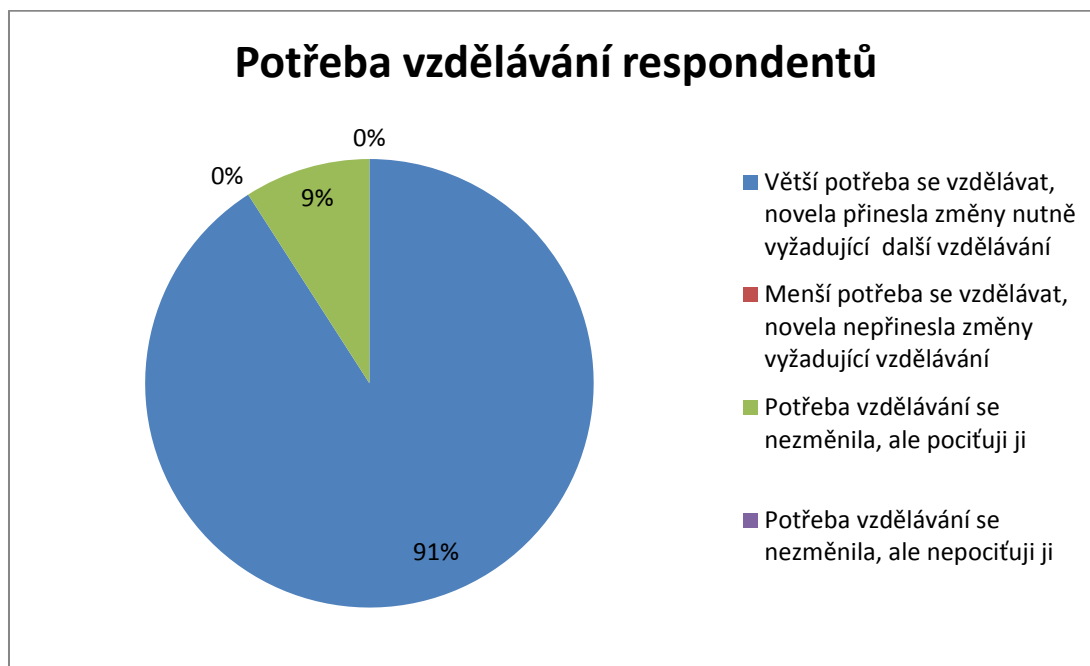

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 10: Potřeba vzdělávání respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností pociťuje deset pracovníků potřeby se v souvislosti s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve větší míře vzdělávat, jeden pracovník pociťuje potřebu vzdělávání ve stejné míře jako před přijetím novely zákona (graf 6). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 6: Potřeba vzdělávání respondentů (k otázce č. 10)

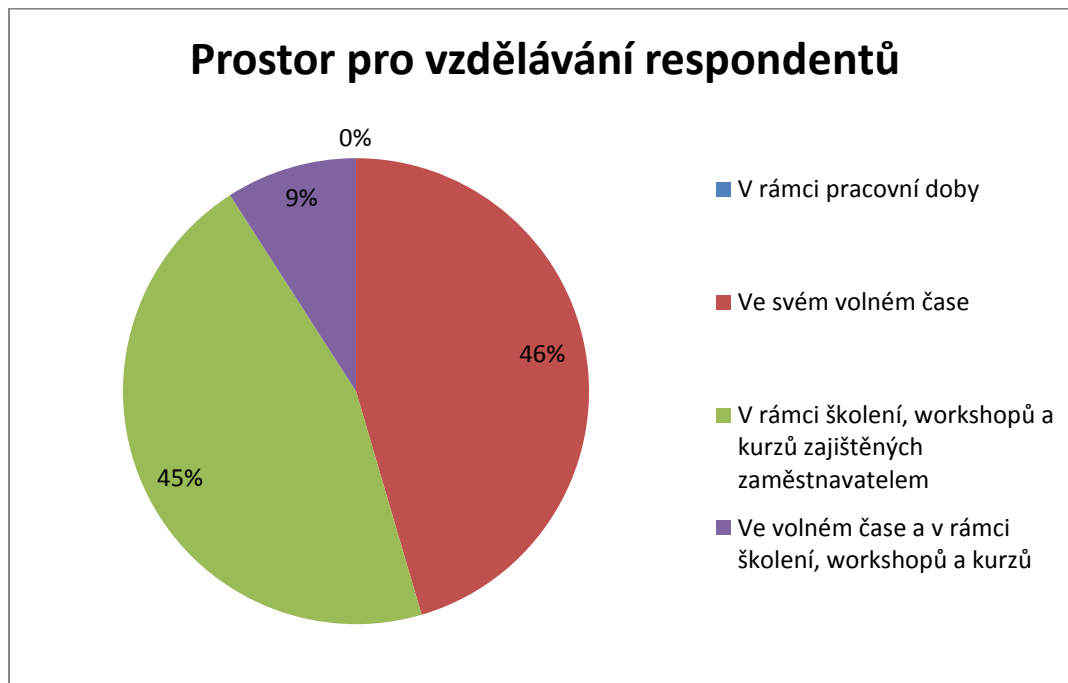

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11: Prostor pro vzdělávání respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností se pět pracovníků vzdělává ve svém volném čase, pět pracovníků v rámci školení, workshopů a kurzů, na které je vyšle zaměstnavatel a jeden pracovník se vzdělává kombinací obojí (graf 7). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 7: Prostor pro vzdělávání respondentů (k otázce č. 11)

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 14: Prostor pro vzdělávání respondentů (k otázce č. 11)

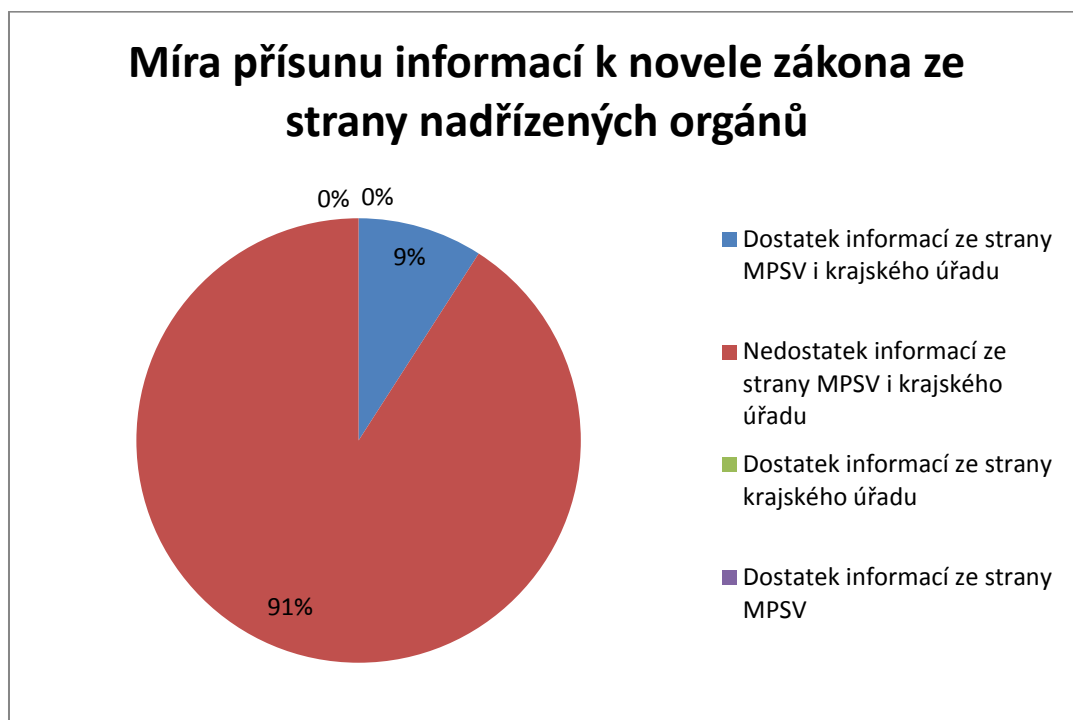
Vzdělávání	Počet
V rámci pracovní doby	0
Ve svém volném čase	5
V rámci školení, workshopů a kurzů zajištěných zaměstnavatelem	5
Ve volném čase a v rámci školení, workshopů a kurzů	1

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 12: Míra přísunu informací k novele zákona ze strany nadřízených orgánů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností se deset pracovníků cítí být nedostatečně informováno k novele zákona ze strany obou nadřízených orgánů, tj. Ministerstva práce a sociálních věcí a Krajského úřadu Plzeňského kraje. Jeden pracovník se cítí být ze strany těchto institucí informován dostatečně (graf 8). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 8: Míra přísunu informací k novele zákona ze strany nadřízených orgánů (k otázce č. 12)

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 15: Míra přísunu informací k novele zákona ze strany nadřízených orgánů (k otázce č. 12)

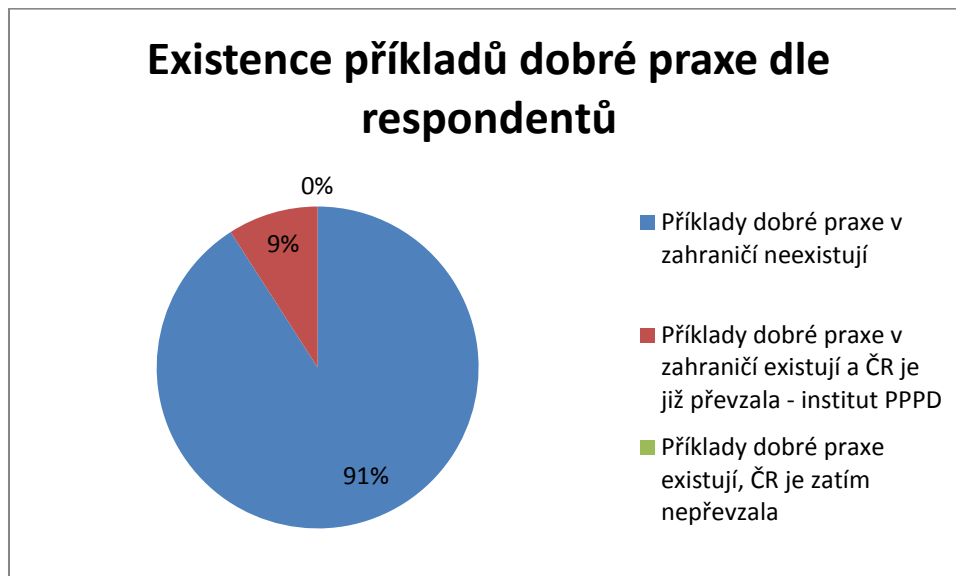
Míra informací, nadřízený orgán	Počet
Dostatek informací ze strany MPSV i krajského úřadu	1
Nedostatek informací ze strany MPSV i krajského úřadu	10
Dostatek informací ze strany krajského úřadu	0
Dostatek informací ze strany MPSV	0

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 13: Existence příkladů dobré praxe dle respondentů

Z jedenácti pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností je deset pracovníků toho názoru, že neexistuje příklad dobré praxe v poskytování sociálně-právní ochrany dětí, který by mohla Česká republika převzít. Jeden pracovník je toho názoru, že Česká republika dobrý institut již převzala, a to institut pěstounské péče na přechodnou dobu (graf 9). Přičemž 100 % je 16 pracovníků Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horažďovicích a Městského úřadu v Sušici.

Graf 9: Existence příkladů dobré praxe dle respondentů (k otázce č. 13)

Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace dat získaných z otázek č. 5 – č. 8

V otázkách číslo 5 až číslo 8 se měli respondenti pozitivně či negativně vyjádřit k institutům a metodám, které nově přinesla či upravila novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která nabyla účinnosti od 1. ledna 2013.

Nejvíce negativních stanovisek zastávají respondenti k metodě vyhodnocování situace dítěte a na ni navazujícímu individuálnímu plánu ochrany dítěte (IPOD). Své odpovědi zdůvodnili tím, že pro tvorbu vyhodnocení situace dítěte a navazujícího individuálního plánu ochrany dítěte nemají dostatek času, vyhodnocování je dle jejich názoru velmi časově náročné. Vyhodnocení situace dítěte obsahuje také oblasti, které nejsou schopni objektivně zodpovědět, jelikož nemají příslušné vzdělání (například vyhodnocení zdravotního stavu dítěte). Spoléhat se tak musí pouze na obsah spisové dokumentace a podklady, které jim jsou zaslány ze strany konkrétních odborníků pracujících s dítětem. Dále respondenti zaujali negativní stanoviska k nově vzniklým standardům kvality sociálně-právní ochrany dítěte, které jsou dle jejich názoru nevhodné pro takový typ agendy, jakým je sociálně-právní ochrana dítěte, jelikož tato agenda není ani čistě sociální službou ani čistě úřednickou agendou. Standardy kvality by dle jejich vyjádření měly zůstat doménou sociálních služeb jako takových. Zároveň nelze dle jejich názoru daná kritéria standardů v současném počtu pracovníků plnit. Nejméně negativních stanovisek zaujali respondenti k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu a metodě případových konferencí. Jediným nedostatkem pěstounské péče na přechodnou dobu je v současné době nízký počet zaevidovaných osob obecně a

absenci evidovaných osob, které se specializují na péči o děti staršího školního věku a děti a mladistvé s výchovnými problémy. Co se týče metody případových konferencí, ztrácí dle respondentů na užitečnosti a přínosnosti v momentě, kdy instituce a odborníci pracující s dítětem a rodinou nebo rodiče dítěte odmítnou na konferenci účast.

Nejvíce pozitivních stanovisek zaujali respondenti k metodě případových konferencí, kdy pozitivně hodnotí možnost všech odborníků pracujících s dítětem vyjádřit se k jeho situaci a navrhnout takové řešení, které přispěje k řešení aktuální situace dítěte. Pozitivně hodnotí také možnost rozdělení konkrétních úkolů, které vzejdou z případové konference, mezi odborníky a instituce, kteří mohou daný úkol naplnit, jelikož jsou k němu kompetentní buďto svým vzděláním nebo profesí. Jako přínosné a motivující vidí i zapojení samotného dítěte a rodičů. Dále jako pozitivní a prospěšný hodnotili respondenti institut pěstounské péče na přechodnou dobu, i když jej spíše vidí jako „pokus“ o možnost dítěte vyrůstat v rodinném prostředí namísto ústavního zařízení.

Závěr

V úvodu předložené diplomové práce s názvem *Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z pohledu pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí* již bylo zmíněno, že sociálně-právní ochrana dětí je činnost, jejímž cílem je především zajištění práv dětí na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu práv a zájmů dítěte a dále působení, která směřují k obnovení narušených funkcí rodiny.

V posledním roce prošel systém sociálně-právní ochrany dětí velkými změnami, kdy od 1. ledna 2013 vstoupila v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Novela tohoto zákona byla v měsíci listopadu 2012 vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 401/2012 Sb.¹⁵¹

Přijatá novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí usiluje zejména o vytvoření podmínek pro řádnou výchovu a všestranný rozvoj dětí v biologickém nebo náhradním rodinném prostředí, změnu orientace systému ochrany dítěte směrem k prevenci, zvýšení kvality systému ochrany dítěte prostřednictvím zavedení standardů kvality a o vytvoření jiných alternativ péče, než jakou je péče ústavní.¹⁵² Snaha našich zákonodárců tak směřuje k trendům ve výkonu sociálně-právní ochrany, které jsou delší či kratší dobu běžnou praxí dalších evropských zemí, například Velké Británie, Rakouska, Švédska či Slovenska, a především trendům vycházejícím z Úmluvy o právech dítěte.

V analytické části předložené práce jsou vysvětleny nejvýznamnější změny, které novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla, ať se již jedná o změny v oblasti náhradní rodinné péče, zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí, vyhodnocování situace dítěte a tvorbu individuálního plánu ochrany dítěte či zakotvení metody případových konferencí. Stručně jsou v práci nastíněny také změny, které od 1. ledna 2014 přinese novelizace občanského zákoníku, který s problematikou sociálně-právní ochrany dětí úzce souvisí.

Výzkumná část diplomové práce interpretuje stanoviska respondentů – profesionálů na přijaté změny a interpretuje jejich potřeby a stanoviska na vedení nadřízenými orgány a příklady dobré praxe ve výkonu sociálně-právní ochrany dětí v zahraničí. Jedná se o případovou studii, kdy v práci byla k získání dat použita metoda dotazníkového šetření. Základním souborem pro získání dat byli zaměstnanci obecních úřadů obcí s rozšířenou

¹⁵¹Sněmovní tisk 564. Novela z. o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=564>.

¹⁵²Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2012-12-02]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.

působností, výběrovým souborem poté zaměstnanci Městského úřadu v Klatovech, Městského úřadu v Horázdovicích a Městského úřadu v Sušici.

Jako nejpalcivější metodu zakotvenou novelizací zákona vnímají vyhodnocování situace dítěte a na něj navazující individuální plán ochrany dítěte. Ve svých odpovědích svá stanoviska vysvětlili tím, že pro tvorbu vyhodnocování a plánu ochrany dítěte nemají dostatek času. Tato stanoviska bezesporu korespondují s jejich tvrzením, že agendu výkonu sociálně-právní ochrany dětí nestačí v současném počtu pracovníků zajišťovat. Z perspektivy respondentů je nedostatečné také vedení nadřízenými orgány. Jako nejvíce pozitivní a přínosnou pro výkon své agendy a nejvíce prospěšnou pro řešení obtížné situace dítěte hodnotili respondenti metodu případových konferencí.

V souvislosti s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí vnímá většina zaměstnanců obecních úřadů obcí s rozšířenou působností potřebu se více vzdělávat, v rámci své pracovní doby však nemají pro své profesní vzdělávání žádný časový prostor. Z odpovědí téměř poloviny respondentů vyplynula také stanoviska, že jim další vzdělávání nezajišťuje zaměstnavatel, nýbrž že se profesně vzdělávají ve svém volném čase.

Respondenti se většinou také shodovali v názoru, že se ve výkonu sociálně-právní ochrany dětí v zahraničních zemích neobjevují takové metody a instituty, které by mohla Česká republika v rámci dobré praxe převzít. Objevil se však také názor, že příkladem dobré praxe v poskytování sociálně-právní ochrany je institut pěstounské péče na přechodnou dobu, jehož význam díky novelizaci zákona výrazně vzrostl. Právě institut pěstounské péče na přechodnou dobu je možné v současné době považovat za jeden z klíčových implementačních deficitů nové politiky sociálně-právní ochrany dětí a to z důvodu současného nedostatečného počtu pěstounů na přechodnou dobu (osob v evidenci) obecně a absence pěstounů na přechodnou dobu, kteří by byli schopni převzít do péče děti staršího školního věku nebo děti s výchovnými problémy. Za implementační deficit je jistě možné považovat také neúčast jednotlivých institucí a organizací při případových konferencích, kdy tak není možné naplnit účel této metody práce – vzájemnou informovanost a spolupráci institucí při řešení situace dítěte, rozdělení odpovědnosti mezi tyto instituce apod. Tento jev však nemůže svolavatel případové konference (obvykle pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí) nijak změnit, jelikož působí z vnějšku.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Veřejněpolitický cyklus – čtyřsložkový model	17
Obrázek 2: Odbornost sociálního pracovníka	22
Obrázek 3: Možné složení účastníků klasické případové konference.....	59
Obrázek 4: Možné složení účastníků expertní případové konference.....	59
Obrázek 5: Vývoj počtu dětí v náhradní rodinné péči a institucionální péči ve Slovenské republice	73

Seznam tabulek

Tabulka 1: Představy o roli sociálního pracovníka a o vztahu sociální práce k dalším oborům z hlediska různých pojetí sociální práce.....	20
Tabulka 2: Akční plány k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí přijaté k 4. lednu 2012	34
Tabulka 3: Cíle vyplývající z Akčního plánu 2012 – 2015.....	37
Tabulka 4: Zúčastnění aktéři	40
Tabulka 5: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	66
Tabulka 6: Odměna osobám pečujícím	66
Tabulka 7: Odměna pro osoby v evidenci (pro pěstouny na přechodnou dobu).....	67
Tabulka 8: Příspěvek při převzetí dítěte.....	67
Tabulka 9: Standardy kvality sociálně-právní ochrany dítěte	78
Tabulka 10: Pohlaví respondentů (k otázce č. 1)	80
Tabulka 11: Věk respondentů (k otázce č. 2).....	80
Tabulka 12: Nejvyšší dosažené vzdělání (k otázce č. 3).....	81
Tabulka 13: Pracovní pozice respondentů v rámci úseku SPOD (k otázce č. 4)	83
Tabulka 14: Prostor pro vzdělávání respondentů (k otázce č. 11)	85
Tabulka 15: Míra přísunu informací k novele zákona ze strany nadřízených orgánů (k otázce č. 12).....	86

Použitá literatura

- Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2012-2015. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14311/APN_NSOPD_2012-2015.pdf.
- Council of Europe. Committee of Ministers. Recommendation No. R (87) 6 to Member States on Foster Families. Dostupné z WWW: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=607651&SecMode=1&DocId=693230&Usage=2>.
- BECHYŇOVÁ, V. *Případové konference*. Praha: Portál. 2012. 160 s. ISBN 978-80-262-0181-6.
- BECHYŇOVÁ, V.; KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál. 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5.
- BUBLEOVÁ, V.; KOVAŘÍK, J.; PAZLAROVÁ, H.; JANÍČKOVÁ, R. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: VÚPSV. 2002. 63 s. Dostupné z WWW: http://okna-nrp.cz/wp-content/uploads/Bubleova_Kovarik_Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.
- BUČEK, R. *Úloha medií v procesu tvorby veřejné politiky*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra ústavního práva a politologie, 2007/2008, 57 s., vedoucí práce doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc. Dostupné z WWW: http://is.muni.cz/th/124237/pravf_m/Robert_Bucek-Uloha_medii_v_procesu_tvorby_verejne_politiky.pdf.
- HAFNER-BURTON, E.M.; TSUTSUI, K. Human Rights in a Globalizing World: The Paradox of Empty Promises. *American Journal of Sociology*. 2005. č. 5, 1373 – 1411 s. Dostupné z WWW: http://irps.ucsd.edu/ehafner/pdfs/paradox_promises.pdf.
- HORÁK, P.; HORÁKOVÁ, M. Role liniových pracovníků ve veřejné politice. *Český sociologický časopis*. 2009, roč. 45., č. 2, 369 – 395 s.
- HRDINOVÁ, A.; KRUPIČKOVÁ, P.; HANUŠOVÁ, L.; ŠTĚTKOVÁ, P.; PETRANOVÁ, J. *Na jedné lodi aneb jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti*. Občanské sdružení Rozum a cit, 2010, 52 s. Dostupné z WWW: http://www.rozumacit.cz/sites/default/files/Methodika_pripadovych_konferenci_0.pdf.

- KNOBLOCH, F. *Příspěvek z metod a technik sociologického výzkumu: Učební text*. 2007. Univerzita Karlova. Dostupné z: <http://samba.fsv.cuni.cz/~knobloch/>.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál. 1997. 147 s. ISBN 80-7178-318-8.
- MACELA, M. *Systémová podpora procesů transformace systému péče o rodiny dětí*. Dostupné z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/clanky/aktuality/1389/prezentace-phdr-miloslav-macela.pdf>.
- MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- Metodické doporučení MPSV č. 2/2010. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Methodika_pripadove_konference.pdf.
- Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu. Dostupné z WWW: http://www.svp-km.cz/soubory/metodicke_doporuceni_mpsv_c-6.pdf.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012*. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Manuál k případovým konferencím*. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.
- MUSIL, L. *Ráda bych Vám pomohla, ale*. Brno: Marek Zeman. 2004. 1. vyd. 243 s. ISBN 80-903070-1-9.
- MUSIL, L. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu sociální práce. *Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 2, 60 – 79 s.
- Národní strategie ochrany práv dětí. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.
- PEMOVÁ, T.; PTÁČEK, R. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing. 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2.
- PISKAČOVÁ, K. Systém pěstounské péče ve Velké Británii. *Náhradní rodinná péče*. 2004, č. 3.

- POTŮČEK, M. *Veřejná politika*. Praha: Slon. 2010. 396 s. ISBN 978-80-86429-50-2.
- SYCHROVÁ, A. *Pohledy na praxi zahraničních systémů péče o ohrožené děti*. 8 – 19 s. Dostupné z WWW: <https://aosp.upce.cz/article/viewFile/133/95>.
- ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 2007, 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6. Dostupné z WWW: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385375708.pdf>.
- TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. 2010. 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3.
- VIDOVIČOVÁ, L.; GREGOROVÁ, E. *Mainstreaming věku jako strategie managementu populací se stárnoucí demografickou strukturou*. Praha: VÚPSV. 2007. 76 s. Dostupné z WWW: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_232.pdf.
- Internetové stránky Čí je dítě? Dostupné z WWW: <http://www.cijedite.cz/>.
- Internetové stránky Dětská práva. Dostupné z WWW: <http://absolventi.gymcheb.cz/2007/mihrubo/dp-uvod.html>.
- Internetové stránky International Foster Care Organisation. Dostupné z WWW: <http://www.ifco.info/about-ifco>.
- Internetové stránky Informačního centra OSN v Praze: Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/>.
- Internetové stránky Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/>.
- Internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/>.
- Internetové stránky občanského sdružení Návrat. Dostupné z WWW: <http://www.navrat.sk/>.
- Internetové stránky Nový občanský zákoník. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/legislativni-proces/>.
- Internetové stránky Pěstouni mají právo na služby. Dostupné z WWW: <http://www.pestounskapece.cz/projekt.php>.

- Internetové stránky Rodina je základ...Dostupné z WWW:
<http://www.rodinajezaklad.sk/>.
- Internetové stránky Unicef Česká republika. Dostupné z www: <http://www.unicef.cz/>.
- Internetové stránky Úřadu práce České republiky. Dostupné z WWW:
<http://portal.mpsv.cz/upcr>.
- Internetové stránky Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Dostupné z WWW:
<http://www.umpod.cz/urad/>.
- Internetové stránky Wikipedia. Dostupné z www: cs.wikipedia.org.
- Internetové stránky Žena-In. Dostupné z WWW: <http://zena-in.cz/>.
- Občanský zákoník
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích
- Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 305/2005 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele a o změně a doplnění některých zákonů
- Ústava České republiky
- Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupné z WWW:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>.
- Sněmovní tisk 564. Novela z. o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupné z WWW:
<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=564>.
- Úmluva o právech dítěte. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.
- Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí
- Etický kodex sociálních pracovníků České republiky
- Akreditovaný kurz Nové rodinné právo v občanském zákoníku, školitel JUDr. Věra Novotná

Přílohy

Dotazník k diplomové práci

Téma: Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z pohledu pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Vážené kolegyně a kolegové.

Ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník je anonymní a jeho obsah bude použit pouze pro účely diplomové práce nazvané Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z pohledu pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Děkuji za Vaš vzácný čas, který jste jeho vyplnění věnovali.

Nikola Štroblová

Otázka číslo 1: Jste:

- Muž
- Žena

Otázka číslo 2: Kolik je Vám let?

- méně než 20 let
- 20 - 29 let
- 30 – 39 let
- 40 – 49 let
- 50 let a více

Otázka číslo 3: Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

- středoškolské
- vyšší odborné
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské magisterské

Otázka číslo 4: Na úseku sociálně-právní ochrany dětí pracujete na pozici:

- pracovník SPOD

- kurátor pro děti a mládež
- pracovník NRP
- kombinace pozic - uveďte, prosím, jaké: [Klikněte sem a zadejte text.](#)

Otázka číslo 5: U které z níže uvedených změn, které novela zákona přinesla, shledáváte negativa? (lze označit více možností)

vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a na něj navazující individuální plán ochrany dítěte

- případové konference
- pěstounskou péči na přechodnou dobu
- standardy kvality sociálně-právní ochrany dítěte
- jiná negativa – uveďte, prosím, jaká: [Klikněte sem a zadejte text.](#)

Otázka číslo 6: U možností, které jste označil/a v otázce číslo 5, negativa blíže popište.

[Klikněte sem a zadejte text.](#)

Otázka číslo 7: U které z níže uvedených změn, které novela zákona přinesla, shledáváte pozitivita? (lze označit více možností)

vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a na něj navazující individuální plán ochrany dítěte

- případové konference
- pěstounskou péči na přechodnou dobu
- standardy kvality sociálně-právní ochrany dítěte
- jiná pozitivita – uveďte, prosím, jaká: [Klikněte sem a zadejte text.](#)

Otázka číslo 8: U možností, které jste označil/a v otázce číslo 7, pozitivita blíže popište.

[Klikněte sem a zadejte text.](#)

Otázka číslo 9: Je podle Vašeho názoru personální zajištění na úseku sociálně-právní ochrany dětí v rámci Vaší organizace dostatečné?

na úseku SPOD působí dostatek pracovníků, agendu stačíme v současném počtu pracovníků zajišťovat

na úseku SPOD působí nedostatek pracovníků, agendu nestačíme v současném počtu pracovníků zajišťovat

agendu stačíme v současném počtu pracovníků zajišťovat, případné snižování počtu pracovníků by nemělo vliv na zajištění agendy

Otázka číslo 10: Cítíte potřebu se v souvislosti s novelizací zákona o sociálně-právní ochraně dětí vzdělávat?

cítím potřebu se vzdělávat ve větší míře než před přijetím novely zákona, novela dle mého názoru přinesla změny, které další vzdělávání nutně vyžadují

cítím potřebu se vzdělávat v menší míře než před přijetím novely zákona, novela dle mého názoru nepřinesla změny, které by další vzdělávání vyžadovaly

potřeba vzdělání se s přijetím novely zákona nijak nezměnila, ale pocítuji ji

potřeba vzdělání se s přijetím novely zákona nijak nezměnila, ale nepocítuji ji

Otázka číslo 11: Vzděláváte se (odpovězte, pokud jste v otázce číslo 8 označil jednu z možností potřeby vzdělání)

v rámci pracovní doby, jelikož mi mimo výkon agendy zbývá časový prostor i na vzdělávání

ve svém volném čase

v rámci školení, workshopů a konzultačních dnů, na které mě zaměstnavatel vyšle

Otázka číslo 12: Cítíte ze strany nadřízených orgánů (MPSV, krajský úřad) dostatečný přísun informací související s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí?

Ze strany MPSV i krajského úřadu dostávám dostatek informací

Ze strany MPSV i krajského úřadu nedostávám dostatek informací

Dostatek informací mám pouze ze strany krajského úřadu

Dostatek informací mám pouze ze strany MPSV

Otázka číslo 13: Existují podle Vás nějaké příklady dobré praxe v poskytování sociálně-právní ochrany v jiných zemích, které by mohla Česká republika převzít?

neexistují

existují a Česká republika je již převzala – uveďte, prosím, jaké: [Klikněte sem](#) a zadejte text.

existují, Česká republika je zatím nepřevzala – uveďte, prosím, jaké: [Klikněte sem](#) a zadejte text.